

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता

पद पाठः (वाक्य सहित)

द्वितीयकाण्डे षष्ठः प्रश्नः

Notes:

- Please refer to the book “TS Kandam 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.
- Please download our vedic compilations from our web site www.vedavms.in

---

Contents

2 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायं पद पाठे

द्वितीयं काण्डं.....3

2.6 द्वितीयकाण्डे षष्ठः प्रश्नः – अवशिष्टकर्माभिधानं.....3

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिःओं

2 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायं

पद पाठे द्वितीयं काण्डं

2.6 द्वितीयकाण्डे षष्ठः प्रश्नः – अवशिष्टकर्माभिधानं

2.6.1.1

स॒मि॒धो॑ य॒जति॑ व॒स॒न्त॒मे॒व॒र्तू॒नाम॑व॒ रु॒न्धे॑ त॒नू॒न॒पा॒तं॑ यँजति॑ ग्री॒ष्म॒मे॒वा॒व॑
रु॒न्ध इ॒डो॑ य॒जति॑ व॒र्षा॑ ए॒वा॒व॑ रु॒न्धे॑ ब॒र्हि॒र्य॑जति॑ श॒र॒द॒मे॒वा॒व॑ रु॒न्धे॑
स्वा॒हा॒का॒रं॑ यँजति॑ हे॒म॒न्त॒मे॒वा॒व॑ रु॒न्धे॑ तस्मा॒त् स्वा॒हा॒कृ॒ता हे॒म॒न्
प॒श॒वो॒ऽव॑ सी॒दन्ति॑ स॒मि॒धो॑ य॒जत्यु॑ष॒स ए॒व दे॒वता॑नाम॑व॒ रु॒न्धे॑
त॒नू॒न॒पा॒तं॑ यँजति॑ य॒ज्ञ॒मे॒वा॒व॑ रु॒न्ध – [ ] 1

2.6.1.1 - Padam

स॒मि॒ध इति॑ सं – इ॒धः॑ । य॒जति॑ । व॒स॒न्त॒म् । ए॒व । ऋ॒तू॒नाम् ।
अ॒वे॒ति॑ । रु॒न्धे॑ । त॒नू॒न॒पा॒त॒मि॒ति॑ त॒नू – न॒पा॒त॒म् । य॒जति॑ । ग्री॒ष्म॒म् ।

ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । इ॒डः । य॒जति॑ । व॒र्षाः । ए॒व । अ॒वेति॑ ।
रु॒न्धे । ब॒र्हिः । य॒जति॑ । श॒रद॑म् । ए॒व । अ॒वेति॑ ।
रु॒न्धे । स्वा॒हाका॑रमि॒ति स्वा॒हा – का॑रम् । य॒जति॑ । हे॒मन्त॑म् । ए॒व ।
अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । तस्मा॑त् । स्वा॒हाकृ॑ता इति॒ स्वा॒हा-कृ॑ताः । हे॒मन् ।
प॒शवः॑ । अ॒वेति॑ । सी॒दन्ति॑ । स॒मिध॑ इति॒ सं – इ॒धः । य॒जति॑ ।
उ॒षसः॑ । ए॒व । दे॒वता॑नाम् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । त॒नू॒नपा॑तमि॒ति
त॒नू – न॑पातम् । य॒जति॑ । य॒ज्ञम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । 1 (50)

2.6.1.2

इ॒डो य॒जति॑ प॒शू॒नेवा॑व रु॒न्धे ब॒र्हि॒र्य॑जति॒ प्र॒जा॒मेवा॑व रु॒न्धे स॒मा॒न॒यत॑
उ॒प॒भृ॒तस्ते॒जो वा आ॒ज्यं प्र॒जा ब॒र्हिः प्र॒जास्वे॒व ते॒जो द॑धाति
स्वा॒हाका॑रं य॒जति॑ वा॒च॒मेवा॑व रु॒न्धे द॒श सं प॑द्यन्ते॒ द॒शाक्ष॑रा
वि॒राड॑न्नं वि॒राड् वि॒राजै॑ वान्नाद्य॒मव रु॒न्धे स॒मिधो॑ य॒जत्य॒स्मिन्ने॒व
लो॒के प्र॑ति॒तिष्ठ॑ति॒ त॒नू॒नपा॑तं य॒जति॑ – [ ] 2

2.6.1.2 - Padam

इ॒डः । य॒ज॒ति॒ । प॒शून् । ए॒व । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ । ब॒र्हिः॑ । य॒ज॒ति॒ ।
प्र॒जा॒मि॒ति॒ प्र – जा॒म् । ए॒व । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ । स॒मा॒न॒य॒त॒ इति॑
सं – आ॒न॒य॒ते॒ । उ॒प॒भृ॒त॒ इत्यु॒प – भृ॒तः॑ । ते॒जः॑ । वै । आ॒ज्य॒म् ।
प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । ब॒र्हिः॑ । प्र॒जा॒स्वि॒ति॒ प्र – जा॒सु॑ । ए॒व ।
ते॒जः॑ । द॒धा॒ति॒ । स्वा॒हा॒का॒र॒मि॒ति॒ स्वा॒हा-का॒र॒म् । य॒ज॒ति॒ । वा॒च॒म् ।
ए॒व । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ । द॒श॒ । स॒मि॒ति॒ । प॒द्य॒न्ते॒ । द॒शाक्ष॑रेति॒
द॒श – अ॒क्ष॒रा॒ । वि॒रा॒डि॒ति॒ वि – रा॒ट् । अ॒न्न॒म् । वि॒रा॒डि॒ति॒
वि – रा॒ट् । वि॒रा॒जे॒ति॒ वि – रा॒जा॑ । ए॒व । अ॒न्ना॒द्य॒मि॒त्य॒न्न – अ॒द्य॒म् ।
अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ । स॒मि॒ध इति॑ सं – इ॒धः॑ । य॒ज॒ति॒ । अ॒स्मि॒न् । ए॒व ।
लो॒के॒ । प्र॒ती॒ति॒ । ति॒ष्ठ॒ति॒ । त॒नू॒न॒पा॒त॒मि॒ति॒ त॒नू – न॒पा॒त॒म् ।

य॒ज॒ति॒ । 2 (50)

2.6.1.3

य॒ज्ञ ए॒वा॒न्त॒रि॒क्षे॒ प्र॒ति॒ ति॒ष्ठ॒ती॒डो॒ य॒ज॒ति॒ प॒शु॒ष्वे॒व प्र॒ति॒ति॒ष्ठ॒ति॒
ब॒र्हि॒र्य॒ज॒ति॒ य ए॒व दे॒व॒या॒नाः॒ प॒न्था॒न॒स्ते॒ष्वे॒व प्र॒ति॒ति॒ष्ठ॒ति॒ स्वा॒हा॒का॒रं

य॒जति॑ सु॒वर्ग॑ ए॒व लो॒के प्र॒ति ति॒ष्ठत्ये॒ताव॒न्तो वै दे॒वलो॒कास्ते॒ष्वे॒व
य॒थापूर्॒वं प्र॒तिति॑ष्ठति दे॒वासुरा॑ ए॒षु लो॒केष्व॒स्पर्ध॑न्त ते दे॒वाः
प्र॒याजै॑रे॒भ्यो लो॒केभ्यो॑ ऽसुरा॒न् प्रा॒णुद॑न्त तत् प्र॒याजा॑नां – [ ] 3

2.6.1.3 - Padam

य॒ज्ञे । ए॒व । अ॒न्तरि॑क्षे । प्र॒तीति॑ । ति॒ष्ठति॑ । इ॒डः । य॒जति॑ । प॒शुषु॑ ।
ए॒व । प्र॒तीति॑ । ति॒ष्ठति॑ । ब॒र्हिः । य॒जति॑ । ये । ए॒व । दे॒वयाना॑ इति॑
दे॒व – या॒नाः । प॒न्थानः॑ । तेषु॑ । ए॒व । प्र॒तीति॑ । ति॒ष्ठति॑ ।
स्वा॒हाका॒रमि॑ति स्वा॒हा – का॒रम् । य॒जति॑ । सु॒वर्ग॑ इति॑ सु॒वः – गे॑ ।
ए॒व । लो॒के । प्र॒तीति॑ । ति॒ष्ठति॑ । ए॒ताव॒न्तः । वै । दे॒वलो॒का इति॑
दे॒व – लो॒काः । तेषु॑ । ए॒व । य॒थापूर्॒वमि॑ति यथा – पू॒र्वम् । प्र॒तीति॑ ।
ति॒ष्ठति॑ । दे॒वासुरा॑ इति॑ दे॒व-अ॒सुराः॑ । ए॒षु । लो॒केषु॑ । अ॒स्पर्ध॑न्त ।
ते । दे॒वाः । प्र॒याजै॑रिति॑ प्र-या॒जैः । ए॒भ्यः । लो॒केभ्यः॑ । अ॒सुरा॒न् ।
प्रे॒ति । अ॒नुद॑न्त । तत् । प्र॒याजा॑नामि॑ति प्र – या॒जाना॑म् । 3 (50)

2.6.1.4

प्र॒याज॑त्वं य॒स्यै॒वं वि॒दुषः॑ प्र॒याजा॑ इ॒ज्यन्ते॑ प्रै॒भ्यो लो॒केभ्यो॑
भ्रातृ॑व्यानु॒दते॑ ऽभि॒क्रामं॑ जुहोत्यभिजित्यै यो वै प्र॒याजानां॑ मिथु॒नं वे॒द
प्र प्र॒जया॑ प॒शुभि॑ मिथु॒नैर्जा॑यते॒ समि॒धो ब॒ह्वीरि॑व यजति
तनू॑नपा॒तमे॒कमि॒व मिथु॒नं तदि॒डो ब॒ह्वीरि॑व यजति ब॒र्हिरे॒कमि॒व
मिथु॒नं तदे॒तद्वै प्र॒याजानां॑ मिथु॒नं य॒ ए॒वं वे॒द प्र – [ ] 4

2.6.1.4 - Padam

प्र॒याज॑त्वमि॒ति प्र॒याज॑ – त्वम् । य॒स्य । ए॒वम् । वि॒दुषः॑ । प्र॒याजा॑
इति॑ प्र॒याजाः॑ । इ॒ज्यन्ते॑ । प्रै॒ति । ए॒भ्यः । लो॒केभ्यः॑ । भ्रातृ॑व्यान् ।
नु॒दते॑ । अ॒भि॒क्राम॑मित्यभि – क्रामम् । जुहो॑ति । अ॒भिजि॑त्या
इत्यभि॑ – जि॒त्यै । यः । वै । प्र॒याजा॑नामि॒ति प्र – या॒जाना॑म् ।
मिथु॒नम् । वे॒द । प्रै॒ति । प्र॒जये॑ति प्र – जया॑ । प॒शुभि॑रिति
प॒शु – भिः॑ । मिथु॒नैः । जा॑यते । स॒मिध॑ इति सं – इ॒धः । ब॒ह्वीः ।
इ॒व । यज॑ति । तनू॑नपा॒तमि॒ति तनू॑ – नपा॑तम् । ए॒कम् । इ॒व ।
मिथु॒नम् । तत् । इ॒डः । ब॒ह्वीः । इ॒व । यज॑ति । ब॒र्हिः । ए॒कम् ।

इ॒व । मि॒थु॒नम् । तत् । ए॒तत् । वै । प्र॒या॒जा॒ना॒मि॒ति॒ प्र – या॒जा॒ना॒म् ।

मि॒थु॒नम् । यः । ए॒वम् । वे॒द । प्रे॒ति । 4 (50)

2.6.1.5

प्र॒जया॑ प॒शुभि॑ मि॒थु॒नैर्जा॑यते दे॒वानां॑ वा॒ अनि॑ष्टा दे॒वता॑
आस॒न्नथा॑सुरा य॒ज्ञम॑जिघा॒सन् ते॑ दे॒वा गाय॑त्रीं व्यौ॒हन्
पञ्चा॑क्षराणि प्रा॒चीना॑नि त्रीणि प्र॒तीची॑नानि ततो॑ वर्म॒ यज्ञा॑याभ॒वद्वर्म॑
यज॑मानाय॒ यत् प्र॑याजानूयाजा इ॒ज्यन्ते॑ वर्मे॒व तद्य॑ज्ञाय क्रियते॒ वर्म॑
यज॑मानाय भ्रातृ॒व्याभि॑भूत्यै तस्मा॒द्-वरू॑थं पु॒रस्ता॒द्-वर्षी॑यः
पश्चा॑द्ध॒सीयो॑ दे॒वा वै पु॒रा रक्षो॑भ्य – [ ] 5

2.6.1.5 - Padam

प्र॒जये॑ति प्र – जया॑ । प॒शुभि॑रिति प॒शु – भिः । मि॒थु॒नैः । जा॒यते॑ ।
दे॒वाना॑म् । वै । अनि॑ष्टाः । दे॒वताः॑ । आस॒न् । अथ॑ । असु॑राः ।
य॒ज्ञम् । अ॒जिघा॑स॒न् । ते॑ । दे॒वाः । गाय॑त्रीम् । वी॒ति । औ॒हन् ।
पञ्च॑ । अ॒क्षरा॑णि । प्रा॒चीना॑नि । त्रीणि॑ । प्र॒तीची॑नानि । ततः॑ ।
वर्म॑ । य॒ज्ञाय॑ । अभ॑वत् । वर्म॑ । यज॑मानाय । यत् ।

प्र॒या॒जा॒नू॒या॒जा इति॑ प्र॒या॒ज – अ॒नू॒या॒जाः । इ॒ज्यन्ते॑ । वर्म॑ । ए॒व ।
तत् । य॒ज्ञाय॑ । क्रि॒यते॑ । वर्म॑ । य॒ज॒मा॒नाय॑ । भ्रातृ॑व्याभि॒भूत्या॑ इति॑
भ्रातृ॑व्य – अ॒भि॒भू॒त्यै । तस्मा॑त् । वरू॑थम् । पु॒रस्ता॑त् । वर्॒षी॒यः ।
प॒श्चात् । ह॒सी॒यः । दे॒वाः । वै । पु॒रा ।
रक्षो॑भ्य इति॑ रक्षः-भ्यः । 5 (50)

2.6.1.6

इति॑ स्वा॒हाका॑रेण प्र॒या॒जेषु॑ य॒ज्ञं स॒स्थाप्य॑मप॒श्यन् तञ्च॑
स्वा॒हाका॑रेण प्र॒या॒जेषु॑ स॒म॒स्थाप॑यन् वि वा ए॒तद्-य॒ज्ञं छि॑न्दन्ति यथ्
स्वा॒हाका॑रेण प्र॒या॒जेषु॑ स॒स्थाप॑यन्ति प्र॒या॒जा॒निष्ट्वा॑ ह॒वी॒ष्य॑भि
घा॒रय॑ति य॒ज्ञस्य॑ सं॒त॒त्या अथो॑ ह॒विरे॒वाक॑रथो यथा॒पूर्व॑मु॒पैति॑ पि॒ता वै
प्र॒या॒जाः प्र॒जा॒नू॒या॒जा यत् प्र॒या॒जा॒निष्ट्वा॑ ह॒वी॒ष्य॑भिघा॒रय॑ति पि॒तैव॑
तत् पु॒त्रेण॑ सा॒धार॑णं – [ ] 6

2.6.1.6 - Padam

इति॑ । स्वा॒हाका॑रेणेति॑ स्वा॒हा – का॑रेण । प्र॒या॒जेष्वि॑ति प्र – या॒जेषु॑ ।
य॒ज्ञम् । स॒स्थाप्य॑मिति॑ सं – स्थाप्य॑म् । अ॒प॒श्यन् ।

तम् । स्वा॒हा॒का॒रेणे॑ति स्वाहा – का॒रेण॑ । प्र॒या॒जे॒ष्विति॑ प्र – या॒जेषु॑ ।
 समि॑ति । अ॒स्था॒पय॑न् । वी॑ति । वै । ए॒तत् । य॒ज्ञम् । छि॒न्दन्ति॑ ।
 यत् । स्वा॒हा॒का॒रेणे॑ति स्वाहा – का॒रेण॑ । प्र॒या॒जे॒ष्विति॑ प्र – या॒जेषु॑ ।
 स॒ं॒स्था॒पय॑न्तीति सं – स्था॒पय॑न्ति । प्र॒या॒जा॒निति॑ प्र – या॒जान् ।
 इ॒ष्ट्वा । ह॒वी॒षि॑ । अ॒भीति॑ । घा॒रय॑ति । य॒ज्ञस्य॑ । सं॒त॒त्या इति॑
 सं – त॒त्यै । अथो॑ इति । ह॒विः । ए॒व । अ॒कः । अथो॑ इति ।
 य॒था॒पूर्व॑मिति यथा – पूर्॒वम् । उ॒पेति॑ । ए॒ति । पि॒ता । वै । प्र॒या॒जा
 इति॑ प्र – या॒जाः । प्र॒जेति॑ प्र – जा । अ॒नू॒या॒जा इत्य॑नु – या॒जाः ।
 यत् । प्र॒या॒जा॒निति॑ प्र – या॒जान् । इ॒ष्ट्वा । ह॒वी॒षि॑ ।
 अ॒भि॒घा॒रय॑तीत्य॒भि – घा॒रय॑ति । पि॒ता । ए॒व । तत् । पु॒त्रेण॑ ।
 सा॒धा॒रणम् । 6 (50)

2.6.1.7

कुरु॑ते तस्मा॑दाहु॒र्यश्चै॒वं वै॒द यश्च॑ न क॒था पु॒त्रस्य॑ के॒वलं
 क॒था सा॒धा॒रणं॑ पि॒तुरि॒त्यस्क॑न्नमे॒व तद्य॑त् प्र॒या॒जे॒ष्विष्टे॑षु स्क॒न्दति॑

गा॒य॒त्र्ये॒व ते॒न गर्भं॑ ध॒त्ते सा प्र॒जां प॒शून् यज॑मा॒नाय॑ प्र॒जन॑यति । 7

2.6.1.7 - Padam

कु॒रु॒ते । तस्मा॑त् । आ॒हुः । यः । च । ए॒वम् । वे॒द । यः । च । न ।
क॒था । पु॒त्रस्य॑ । के॒वल॑म् । क॒था । सा॒धा॒रण॑म् । पि॒तुः । इति॑ ।
अ॒स्क॒न्न॑म् । ए॒व । तत् । यत् । प्र॒या॒जे॒ष्विति॑ प्र – या॒जे॒षु । इ॒ष्टे॒षु ।
स्क॑न्दति । गा॒य॒त्री । ए॒व । ते॒न । गर्भ॑म् । ध॒त्ते । सा । प्र॒जा॒मिति॑
प्र – जा॑म् । प॒शून् । यज॑मा॒नाय॑ । प्रेति॑ । ज॒न॒यति॑ । 7 (35)

(य॒जति॑ य॒ज्ञा॒मे॒वाव॑ रु॒न्धे – त॒नू॒नपा॑तं यँजति – प्र॒या॒जा॒ना – मे॒वं
वे॒द प्र – रक्षो॑भ्यः – सा॒धा॒रणं – पञ्च॑त्रिं॒शच्च॑) (A1)

2.6.2.1

चक्षु॑षी वा ए॒ते य॒ज्ञस्य॑ यदा॒ज्य॑भा॒गौ यदा॒ज्य॑भा॒गौ यज॑ति
चक्षु॑षी ए॒व तद्-य॒ज्ञस्य॑ प्र॒ति द॑धाति पूर्वा॒र्धे जु॑होति तस्मा॑त् पूर्वा॒र्धे
चक्षु॑षी प्र॒बाहु॑ग्-जु॒होति॑ तस्मा॑त् प्र॒बाहु॑क् चक्षु॑षी दे॒वलो॑कं
वा अ॒ग्नि॒ना यज॑मा॒नोऽनु॑ पश्यति पि॒तृलो॑कं सो॒मे॒नोत्तरा॑र्धे

ॐ॒ नये॑ जु॒होति॑ दक्षि॒णार्धे॑ सो॒मायै॑वमि॒व ही॒मौ लो॒काव॑नयो॒

लो॒कयो॑रनु॒ख्यात्यै॑ रा॒जानौ॑ वा ए॒तौ दे॒वता॑नां – [ ] 8

2.6.2.1 - Padam

चक्षु॑षी इति॑ । वै । ए॒ते इति॑ । य॒ज्ञस्य॑ । यत् ।

आज्य॑भा॒गवित्याज्य॑ – भा॒गौ । यत् । आज्य॑भा॒गवित्याज्य॑ – भा॒गौ ।

यज॑ति । चक्षु॑षी इति॑ । ए॒व । तत् । य॒ज्ञस्य॑ । प्र॒तीति॑ । द॒धाति॑ ।

पूर्वा॑र्ध इति॑ पूर्॒व – अ॒र्धे । जु॒होति॑ । तस्मा॑त् । पूर्वा॑र्ध इति॑

पूर्॒व – अ॒र्धे । चक्षु॑षी इति॑ । प्र॒बाहु॑गिति॑ प्र – बाहु॑क् । जु॒होति॑ ।

तस्मा॑त् । प्र॒बाहु॑गिति॑ प्र – बाहु॑क् । चक्षु॑षी इति॑ । दे॒वलोक॑मिति॑

दे॒व – लोक॑म् । वै । अ॒ग्निना॑ । यज॑मानः । अ॒न्विति॑ । प॒श्यति॑ ।

पित॑रलोकमिति॑ पित॑र – लोक॑म् । सो॒मेन॑ । उत्तरा॑र्ध इत्यु॒त्तर – अ॒र्धे ।

अ॒ग्नये॑ । जु॒होति॑ । दक्षि॒णार्धे॑ इति॑ दक्षि॒ण – अ॒र्धे । सो॒माय॑ । ए॒वम् ।

इ॒व । हि॒ । इ॒मौ । लो॒कौ । अ॒नयोः॑ । लो॒कयोः॑ । अनु॒ख्यात्या॑

इत्यनु॑ – ख्या॒त्यै । रा॒जानौ॑ । वै । ए॒तौ । दे॒वता॑नाम् । 8 (50)

2.6.2.2

यदग्नीषोमावन्तरा देवता इज्येते देवतानां विधृत्यै तस्माद्-राजा
मनुष्या विधृता ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं तद्-यज्ञे यजमानः कुरुते
येनान्यतोदतश्च पशून् दाधा-रोभयतोदत-श्चेत्यृच-मनूच्या
ऽऽज्यभागस्य जुषाणेन यजति तेनान्यतोदतो दाधारर्चमनूच्य हविष
ऋचा यजति तेनोभयतोदतो दाधार मूर्धन्वती पुरोऽनुवाक्या भवति
मूर्धानमेवैनं समानानां करोति - [ ] 9

2.6.2.2 - Padam

यत् । अग्नीषोमावित्यग्नी-सोमौ । अन्तरा । देवताः । इज्येते इति ।
देवतानाम् । विधृत्या इति वि - धृत्यै । तस्मात् । राजा । मनुष्याः ।
विधृता इति वि - धृताः । ब्रह्मवादिन इति ब्रह्म-वादिनः । वदन्ति ।
किम् । तत् । यज्ञे । यजमानः । कुरुते । येन । अन्यतोदत
इत्यन्यतः - दतः । च । पशून् । दाधार । उभयतोदत
इत्युभयतः-दतः । च । इति । ऋचम् । अनूच्येत्यनु - उच्य ।
आज्यभागस्येत्याज्य - भागस्य । जुषाणेन । यजति । तेन ।

अ॒न्यतो॑द॒त इ॒त्यन्य॑तः – द॒तः । दा॒धार । ऋ॒चम् ।
 अ॒नू॒च्येत्य॑नु – उ॒च्य । ह॒विषः॑ । ऋ॒चा । य॒जति॑ । ते॒न । उ॒भयतो॑द॒त
 इ॒त्यु॒भय॑तः – द॒तः । दा॒धार । मूर्ध॑न्वतीति मूर्ध॑न् – वती॑ ।
 पु॒रो॒नु॒वाक्ये॑ति पु॒रः-अ॒नु॒वाक्या॑ । भ॒वति॑ । मूर्धा॑निम् । ए॒व । ए॒नम् ।
 स॒मा॒ना॒नाम् । क॒रोति॑ । 9 (50)

2.6.2.3

नि॒यु॒त्व॒त्या य॒जति॑ भ्रा॒तृ॒व्यस्यै॑व प॒शून् नि यु॒वते॑ के॒शिन॑ह
 दा॒र्भ्यं के॒शी सा॒त्य॒कामि॑रुवाच स॒प्तप॑दां ते श॒क्वरी॑ श्रौ य॒ज्ञे
 प्र॒यो॒क्तासे॑ यस्यै॒ वी॒र्ये॑ण प्र जा॒तान् भ्रा॒तृ॒व्यान्नु॒दते॑ प्रति ज॒निष्य॑माणा॒न्
 यस्यै॒ वी॒र्ये॑णो॒भयो॑ लो॒कयो॑ ज्योति॑ र्धत्ते यस्यै॒ वी॒र्ये॑ण पू॒र्वार्धे॑ना॒न॒ड्वान्
 भु॒नक्ति॑ जघ॒नार्धे॑न धे॒नुरि॑ति पु॒रस्ता॑ल्लक्ष्मा पु॒रोऽनु॒वाक्या॑ भ॒वति
 जा॒ताने॑व भ्रा॒तृ॒व्यान् प्र॒णु॒दत॑ उप॒रि॒ष्टाल्लक्ष्मा॑ – [ ] 10

2.6.2.3 - Padam

नि॒यु॒त्व॒त्येति॑ नि – यु॒त्व॒त्या । य॒जति॑ । भ्रा॒तृ॒व्यस्य॑ । ए॒व । प॒शून् ।
 नी॒ति । यु॒वते॑ । के॒शिन॑म् । ह । दा॒र्भ्यम् । के॒शी ।

सात्य॑कामि॒रिति॑ सात्य॑ – कामिः॑ । उवाच॑ । सप्त॑पदा॒मिति॑
सप्त॑ – पदा॒म् । ते॑ । शक्व॑रीम् । श्वः॑ । यज्ञे॑ । प्रयो॑क्तास इति॑
प्र-यो॑क्तासे॑ । यस्यै॑ । वीर्ये॑ण । प्रेति॑ । जा॒तान् । भ्रातृ॑व्यान् । नुद॑ते ॥
प्रती॑ति । जनि॑ष्यमाणान् । यस्यै॑ । वीर्ये॑ण । उभयोः॑ । लोकयोः॑ ।
ज्योतिः॑ । धत्ते॑ । यस्यै॑ । वीर्ये॑ण । पूर्वा॑र्धनेति॑ पूर्व – अ॒र्धेन॑ ।
अन॑ड्वान् । भुन॑क्ति । जघ॑नार्धनेति॑ जघन – अ॒र्धेन॑ । धेनुः॑ । इति॑ ।
पुर॑स्ताल्लक्ष्मेति॑ पुरस्ता॑त् – लक्ष्मा॑ । पुरो॑नुवाक्येति॑
पुरः – अनु॑वाक्या । भव॑ति । जा॒तान् । एव॑ । भ्रातृ॑व्यान् । प्रेति॑ ।
नुद॑ते । उप॑रिष्ठाल्लक्ष्मेत्युप॑रिष्ठात् – लक्ष्मा॑ । 10 (50)

2.6.2.4

याज्या॑ जनि॑ष्यमाणाने॒व प्रति॑नुदते॑ पुरस्ता॑ल्लक्ष्मा पुरो॑ऽनुवाक्या
भव॑त्यस्मिन्ने॒व लो॒के ज्योति॑र्धत्त उप॑रिष्ठाल्लक्ष्मा याज्या॑ऽमुष्मिन्ने॒व
लो॒के ज्योति॑र्धत्ते॒ ज्योति॑ष्मन्तावस्मा॑ इमौ॒ लो॒कौ भव॑तो॒ य एवं॑ वैद
पुरस्ता॑ल्लक्ष्मा पुरो॑ऽनुवाक्या भव॑ति तस्मा॑त् पूर्वा॑र्धनान॑ड्वान्

भुनक्त्युपरिष्ठाल्लक्ष्मा याज्या तस्माज्जघनार्धेन धेनुर्य एवं वेद भुङ्क्ते
एनमेतौ वज्र आज्यं वज्र आज्यभागौ – [ ] 11

2.6.2.4 - Padam

याज्या । जनिष्यमाणान् । एव । प्रतीति । नुदते । पुरस्ताल्लक्ष्मेति
पुरस्तात् – लक्ष्मा । पुरोनुवाक्येति पुरः – अनुवाक्या । भवति ।
अस्मिन् । एव । लोके । ज्योतिः । धत्ते ।
उपरिष्ठाल्लक्ष्मेत्युपरिष्ठात् – लक्ष्मा । याज्या । अमुष्मिन् । एव ।
लोके । ज्योतिः । धत्ते । ज्योतिष्मन्तौ । अस्मै । इमौ । लोकौ ।
भवतः । यः । एवम् । वेद । पुरस्ताल्लक्ष्मेति पुरस्तात् – लक्ष्मा ।
पुरोनुवाक्येति पुरः – अनुवाक्या । भवति । तस्मात् ।
पूर्वार्धेनेति पूर्व – अर्धेन । अनङ्वान् । भुनक्ति ।
उपरिष्ठाल्लक्ष्मेत्युपरिष्ठात् – लक्ष्मा । याज्या । तस्मात् । जघनार्धेनेति
जघन – अर्धेन । धेनुः । यः । एवम् । वेद । भुङ्क्ते । एनम् । एतौ ।
वज्रः । आज्यम् । वज्रः । आज्यभागावित्याज्य – भागौ । 11 (50)

2.6.2.5

वज्रो॑ वषट्कारस्त्रिवृतमे॒व वज्रं॑ सम्भृत्य॒ भ्रातृ॑व्याय प्र
हरत्यच्छम्बट्कार-मपगूर्य॑ वषट्करोति॒ स्तृत्यै॑ गायत्री॒ पुरोऽनु॑वाक्या
भवति॒ त्रिष्टुग् या॒ज्या ब्रह्मन्ने॒व क्षत्र॑मन्वारं॒ भयति॑ तस्माद्ब्राह्मणो
मुख्यो॑ मुख्यो॑ भवति॒ य एवं॑ वेद॒ प्रैवैनं॑ पुरोऽनुवाक्यया ऽऽह
प्रणयति॒ याज्यया॑ गमयति॒ वषट्कारेणै॑वैनं॒ पुरोऽनु॑वाक्यया दत्ते
प्रयच्छति॒ याज्यया॑ प्रति - [ ] 12

2.6.2.5 - Padam

वज्रः॑ । वषट्कार॑ इति॒ वषट् - कारः॑ । त्रिवृतमिति॒ त्रि - वृतम्॑ ।
एव॑ । वज्रम्॑ । संभृत्येति॒ सं - भृत्य॑ । भ्रातृव्याय॑ । प्रैति॑ । हरति॑ ।
अच्छम्बट्कारमित्यच्छम्बट् - कारम्॑ । अपगूर्येत्यप - गूर्य॑ । वषट् ।
करोति॑ । स्तृत्यै॑ । गायत्री॑ । पुरोऽनुवाक्येति॒ पुरः - अनुवाक्या॑ ।
भवति॑ । त्रिष्टुक्॑ । याज्या॑ । ब्रह्मन्॑ । एव॑ । क्षत्रम्॑ ।
अन्वारंभयतीत्यनु - आरंभयति॑ । तस्मात्॑ । ब्राह्मणः॑ । मुख्यः॑ ।
मुख्यः॑ । भवति॑ । यः॑ । एवम्॑ । वेद॑ । प्रैति॑ । एव॑ । एनम्॑ ।

पुरो॒नु॒वा॒क्य॒येति॑ पुरः – अनु॒वा॒क्य॒या । आ॒ह । प्रेति॑ । न॒यति॑ ।
या॒ज्य॒या । ग॒म॒यति॑ । व॒षट्कारे॑णेति॑ व॒षट् – कारे॑ण । एति॑ । ए॒व ।
ए॒नम् । पुरो॒नु॒वा॒क्य॒येति॑ पुरः – अनु॒वा॒क्य॒या । द॒त्ते । प्रेति॑ । य॒च्छति॑ ।
या॒ज्य॒या । प्र॒तीति॑ । 12 (50)

2.6.2.6

व॒षट्कारे॑ण स्थाप॒यति॑ त्रि॒पदा॑ पुरो॒ऽनु॒वा॒क्या भ॒वति॑ त्रय॒ इमे॒ लो॒का
ए॒ष्वे॒व लो॒केषु॑ प्र॒ति॒तिष्ठति॑ चतु॒ष्पदा॑ या॒ज्या चतु॒ष्पद॑ ए॒व प॒शून्व॑ रुन्धे
द्व्य॒क्षरो॑ व॒षट्कारो॑ द्वि॒पाद्-य॒ज॒मानः॑ प॒शुष्वे॒वोप॑रि॒ष्टात् प्र॒ति॒तिष्ठति॑
गा॒य॒त्री पुरो॒ऽनु॒वा॒क्या भ॒वति॑ त्रि॒ष्टुग् या॒ज्यैषा॑ वै स॒प्त॒पदा॑ श॒क्वरी॑
यद्वा ए॒तया॑ दे॒वा अ॒शि॒क्षन् तद॑श॒क्नुवन्॑ य ए॒वं वैद॑ श॒क्नोत्ये॒व ( )
य॒च्छि॒क्षति॑ । 13

2.6.2.6 - Padam

व॒षट्कारे॑णेति॑ व॒षट् – कारे॑ण । स्थाप॒यति॑ । त्रि॒पदेति॑ त्रि – पदा॑ ।
पुरो॒नु॒वा॒क्य॒येति॑ पुरः – अनु॒वा॒क्या । भ॒वति॑ । त्रयः॑ । इमे॒ । लो॒काः ।
ए॒षु । ए॒व । लो॒केषु॑ । प्र॒तीति॑ । तिष्ठति॑ । चतु॒ष्पदेति॑ चतुः – पदा॑ ।

या॒ज्या॑ । च॒तु॒ष्प॒द॒ इति॑ च॒तुः-प॒दः । ए॒व । प॒शून् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे ।
 द॒व्य॒क्षर॑ इति॑ द्वि - अ॒क्षरः । व॒षट्कार॑ इति॑ व॒षट् - का॒रः ।
 द्वि॒पादि॑ति॒ द्वि-पा॑त् । य॒ज॒मा॒नः । प॒शु॒षु । ए॒व । उ॒परि॑ष्ठात् । प्र॒तीति॑ ।
 ति॒ष्ठति॑ । गा॒य॒त्री । पु॒रो॒नु॒वा॒क्येति॑ पु॒रः - अ॒नु॒वा॒क्या॑ । भ॒वति॑ ।
 त्रि॒ष्टुक् । या॒ज्या॑ । ए॒षा । वै । स॒प्त॒प॒देति॑ स॒प्त - प॒दा । श॒क्वरी॑ ।
 यत् । वै । ए॒तया॑ । दे॒वाः । अ॒शि॒क्षन् । तत् । अ॒श॒क्नु॒वन् । यः ।
 ए॒वम् । वे॒द । श॒क्नो॑ति । ए॒व ( ) । यत् । शि॒क्षति॑ । 13 (52)

(दे॒वता॑नां - करो॑त्यु - परि॑ष्ठा॒ल्लक्ष्मा॑ - ऽज्य॑भा॒गौ - प्रति॑ -
 श॒क्रो॑त्ये॒व - द्वे च॑) (A2)

2.6.3.1

प्र॒जा॒प॒ति॑ दे॒वे॒भ्यो॑ य॒ज्ञान् व्यादि॑श॒त् स आ॒त्म॒न्ना॒ज्य॑म॒धत्त॑ तं दे॒वा
 अ॒ब्रु॒वन्ने॒ष वा॒व य॒ज्ञो य॒दाज्य॑म॒प्ये॒व नो॑ऽन्ना॒स्त्विति॑ सो॒ऽब्र॒वीद्-य॒जान् व
 आ॒ज्य॑भा॒गावु॒प स्तृ॒णान॑भि॒ घा॒रया॑निति॒ तस्मा॑द्-य॒ज॒न्त्या-ज्य॑भा॒गावु॒प

स्तृ॒णन्त्य॑भि॒ घा॒रय॑न्ति॒ ब्र॒ह्म॒वादि॑नो॒ वद॑न्ति॒ कस्मा॑त् स॒त्याद्-
या॒तया॑मा॒न्यन्या॑नि॒ ह॒वीꣳ-ष्य॑या॒तया॑म॒माज्य॑मि॒ति प्रा॒जाप॑त्य - [ ] 14

2.6.3.1 - Padam

प्रा॒जाप॑तिरि॒ति प्रा॒जा - प॒तिः । दे॒वेभ्यः॑ । य॒ज्ञान् । व्यादि॑शदि॒ति
वि - आदि॑शत् । सः । आ॒त्मन् । आ॒ज्यम् । अध॑त्त । तम् । दे॒वाः ।
अब्रु॑वन् । ए॒षः । वाव । य॒ज्ञः । यत् । आ॒ज्यम् । अपी॑ति । ए॒व ।
नः । अत्र॑ । अस्तु॑ । इति॑ । सः । अब्र॑वीत् । य॒ज्ञान् । वः ।
आ॒ज्यभा॑गावि॒त्याज्य॑ - भा॒गौ । उपे॑ति । स्तृ॒णान् । अभी॑ति ।
घा॒रयान् । इति॑ । तस्मा॑त् । यज॑न्ति । आ॒ज्यभा॑गावि॒त्याज्य॑ - भा॒गौ ।
उपे॑ति । स्तृ॒णन्ति । अभी॑ति । घा॒रय॑न्ति । ब्र॒ह्म॒वादि॑न इति॑
ब्र॒ह्म - वा॒दिनः॑ । वद॑न्ति । कस्मा॑त् । स॒त्यात् । या॒तया॑मा॒नीति॑
या॒त - या॒मानि॑ । अ॒न्यानि॑ । ह॒वीꣳषि॑ । अया॑तया॒ममित्य॑या॒त-या॒मम् ।
आ॒ज्यम् । इति॑ । प्रा॒जाप॑त्यमि॒ति प्रा॒जा - प॒त्यम् । 14 (50)

2.6.3.2

–मिति॑ ब्रू॒याद॑या॒तया॑मा हि॒ दे॒वानां॑ प्र॒जाप॑तिरिति॒ छन्दा॑ꣳसि
दे॒वेभ्यो॑ऽपा॒क्रामन्॑ न वोऽभा॒गानि॑ ह॒व्यं वक्ष्या॑म इति॒ तेभ्य॑
एत॑–च॒तुरव॑त्त–म॒धारय॑न् पु॒रोऽनु॑वा॒क्यायै॑ या॒ज्यायै॑ दे॒वता॑यै
व॒षट्का॑राय॒ यच्च॑तुरव॒त्तं जु॒होति॑ छन्दा॑ꣳस्येव॒ तत् प्री॑णाति॒ तान्य॑स्य
प्री॒तानि॑ दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं वह॑न्त्यङ्गि॒रसो॑ वा इ॒त उत्त॑माः सु॒वर्गं
लौ॒कमा॑यन् तदृ॒षयो॑ य॒ज्ञवा॑स्त्वभ्य॒वायन्॑ ते – [ ] 15

2.6.3.2 - Padam

इति॑ । ब्रू॒यात् । अ॒यात॑या॒मेत्य॑या॒त – या॒मा । हि॒ । दे॒वाना॑म् ।
प्र॒जाप॑तिरिति॒ प्र॒जा – प॒तिः । इति॑ । छन्दा॑ꣳसि । दे॒वेभ्यः॑ । अ॒पेति॑ ।
अ॒क्राम॑न् । न । वः । अ॒भागा॑नि । ह॒व्यम् । वक्ष्या॑मः । इति॑ ।
तेभ्यः॑ । एत॑त् । च॒तुरव॑त्तमिति॒ चतुः॑ – अ॒वत्त॑म् । अ॒धारय॑न् ।
पु॒रोऽनु॑वा॒क्याया॑ इति॒ पुरः॑ – अ॒नुवा॑क्यायै । या॒ज्यायै॑ । दे॒वता॑यै ।
व॒षट्का॑रायेति॒ वषट्॑ – का॒राय॑ । यत् ।
च॒तुरव॑त्तमिति॒ चतुः॑ – अ॒वत्त॑म् । जु॒होति॑ । छन्दा॑ꣳसि । ए॒व । तत् ।

प्री॒णाति॑ । तानि॑ । अ॒स्य॒ । प्री॒तानि॑ । दे॒वेभ्यः॑ । ह॒व्यम् । वह॑न्ति ।
अङ्गि॑रसः । वै । इतः॑ । उ॒त्त॒मा इत्यु॑त् – त॒माः । सु॒वर्ग॑मिति॑
सुवः॑ – गम् । लो॒कम् । आ॒यन् । तत् । ऋ॒षयः॑ । य॒ज्ञ॒वा॒स्त्विति॑
य॒ज्ञ – वा॒स्तु । अ॒भ्य॒वा॒य॒न्नित्य॑भि – अ॒वा॒यन् । ते । 15 (50)

2.6.3.3

ऽप॒श्यन् पु॒रोडा॑शं कूर्मं॑ भू॒तम् सर्प॑न्तं तम॑ब्रुवन्निन्द्रा॑य ध्रिय॑स्व
बृ॒ह॒स्प॒तये॑ ध्रिय॑स्व वि॒श्वेभ्यो॑ दे॒वेभ्यो॑ ध्रिय॑स्वेति॑ स ना॒ध्रिय॑त
तम॑ब्रुवन्न॒ग्नये॑ ध्रिय॑स्वेति॑ सोऽ॒ग्नये॑ऽध्रिय॑त यदा॒ग्नेयो॑ – ऽष्टा॑कपालो –
ऽमा॒वा॒स्यायां॑ च पौ॒र्ण॒मास्यां॑ चा॒च्युतो॑ भवति॑ सु॒वर्ग॑स्य
लो॒कस्या॑भिजित्यै॑ तम॑ब्रुवन् कथा॑ऽहा॒स्था इत्य॑नुपा॒क्तो
ऽभू॒व॒मित्य॑ब्रवीद् – यथा॑ऽक्षोऽनुपा॒क्तो – [ ] 16

2.6.3.3 - Padam

अ॒प॒श्यन् । पु॒रोडा॑शम् । कूर्म॑म् । भू॒तम् । सर्प॑न्तम् । तम् ।
अ॒ब्रु॒वन् । इन्द्रा॑य । ध्रिय॑स्व । बृ॒ह॒स्प॒तये॑ । ध्रिय॑स्व । वि॒श्वेभ्यः॑ ।
दे॒वेभ्यः॑ । ध्रिय॑स्व । इति॑ । सः । न । अ॒ध्रिय॑त । तम् । अ॒ब्रु॒वन् ।

अ॒ग्नये॑ । ध्रि॒यस्व॑ । इति॑ । सः । अ॒ग्नये॑ । अ॒ध्रिय॑त । यत् ।
आ॒ग्नेयः॑ । अ॒ष्टाक॑पाल इत्य॒ष्टा – क॒पालः॑ ।
अ॒मावा॑स्याया॒मित्य॑मा – वा॒स्यायाम्॑ । च । पौ॒र्णमा॑स्यामिति॑
पौ॒र्ण – मा॒स्याम् । च । अ॒च्यु॒तः । भव॑ति । सु॒वर्ग॑स्येति॑
सुवः॑ – ग॒स्य । लो॒कस्य॑ । अ॒भिजि॑त्या इत्य॒भि – जि॒त्यै । तम् ।
अ॒ब्रुव॑न् । क॒था । अ॒हास्थाः॑ । इति॑ । अ॒नुपा॑क्त इत्य॒नुप – अ॒क्तः ।
अ॒भूव॑म् । इति॑ । अ॒ब्रवी॑त् । यथा॑ । अ॒क्षः ।
अ॒नुपा॑क्त इत्य॒नुप – अ॒क्तः । 16 (50)

2.6.3.4

ऽवा॒च्छत्ये॑वमवा॑ ऽऽर॒मित्यु॑परि॒ष्टा-द॑भ्यज्याधस्ता-दु॒पा॒नक्ति॑ सु॒वर्ग॑स्य
लो॒कस्य॑ सम॒ष्ट्यै॑ सर्वा॒णि क॒पाला॑न्य॒भि प्र॑थयति तावतः
पु॒रोडा॑शा॒नमु॑ष्मिन् लो॒केऽभि॑ जयति यो विदग्धः स नैर्ऋ॒तो
योऽश्रु॑तः स रौ॒द्रो यः श्रु॑तः स सदे॒वस्तस्मा॑दविदहता श्रु॑तंकृत्यः

सदे॒व॒त्वाय॑ भ॒स्मना॑ऽभि वा॒सय॑ति॒ तस्मा॑न्मा॒ञ् स॑ेनास्थि॒ छन्नं॑

वे॒देना॑भि वा॒सय॑ति॒ तस्मा॑त् – [ ] 17

2.6.3.4 - Padam

अवा॒र्च्छ॑तीत्य॒व – ऋ॒च्छ॑ति । ए॒वम् । अवे॑ति । आ॒रम् । इति॑ ।

उ॒परि॑ष्ठात् । अ॒भ्यज्ये॑त्य॒भि – अ॒ज्य । अ॒धस्ता॑त् । उ॒पेति॑ । अ॒नक्ति॑ ।

सु॒वर्ग॑स्येति॒ सुवः॑ – ग॒स्य । लो॒कस्य॑ । स॒म॒ष्ट्या॑ इति॒ सं-अ॒ष्ट्यै ।

स॒र्वाणि॑ । क॒पाला॑नि । अ॒भीति॑ । प्र॒थय॑ति । ता॒वतः॑ । पु॒रोडा॑शान् ।

अ॒मुष्मि॑न् । लो॒के । अ॒भीति॑ । ज॒यति॑ । यः । वि॒दग्ध॑ इति॒

वि – द॒ग्धः । सः । नैर्ऋ॒त इति॑ नैः-ऋ॒तः । यः । अ॒शृतः॑ । सः ।

रौ॒द्रः । यः । शृ॒तः । सः । सदे॒व इति॑ स – दे॒वः । तस्मा॑त् ।

अ॒वि॒द॒ह॒तेत्य॑वि – द॒ह॒ता । शृ॒तं कृ॑त्य इति॒ शृ॒तं – कृ॑त्यः ।

सदे॒व॒त्वाये॑ति॒ सदे॒व – त्वाय॑ । भ॒स्मना॑ । अ॒भीति॑ । वा॒सय॑ति ।

तस्मा॑त् । मा॒ञ्से॑न । आ॒स्थि । छ॒न्नम् । वे॒देन॑ । अ॒भीति॑ ।

वा॒सय॑ति । तस्मा॑त् । 17 (50)

2.6.3.5

केशैः॑ शिरः॑ छन्नं॑ प्रच्युतं॑ वा एतदस्मान् लोकादगतं॑ देवलोकं॑
यच्छृतं॑ हविरनभिघारित-मभिघार्योद्-वासयति॑ देवत्रैवैनद्-गमयति॑
यद्येकं॑ कपालं॑ नश्येदेको॑ मासः॑ सँवथ्सरस्यानवेतः॑ स्यादथ
यजमानः॑ प्रमीयेत॑ यद् द्वे नश्येतां॑ द्वौ मासौ॑ सँवथ्सरस्यानवेतौ॑
स्यातामथ॑ यजमानः॑ प्रमीयेत॑ सङ्ख्यायोद्-वासयति॑
यजमानस्य – [ ] 18

2.6.3.5 - Padam

केशैः॑ । शिरः॑ । छन्नम् । प्रच्युतमिति॑ प्र – च्युतम् । वै । एतत् ।
अस्मात् । लोकात् । अगतम् । देवलोकमिति॑ देव – लोकम् । यत् ।
शृतम् । हविः॑ । अनभिघारितमित्यनभि – घारितम् ।
अभिघार्येत्यभि – घार्य । उदिति॑ । वासयति॑ । देवत्रेति॑ देव – त्रा ।
एव । एनत् । गमयति॑ । यदि॑ । एकम् । कपालम् । नश्येत् । एकः॑ ।
मासः॑ । सँवथ्सरस्येति॑ सं – वथ्सरस्य । अनवेत॑ इत्यनव – इतः ।
स्यात् । अथ । यजमानः॑ । प्रेति॑ । मीयेत॑ । यत् । द्वे इति॑ ।

नश्ये॑ताम् । द्वौ॑ । मा॒सौ॑ । सँ॒व॒त्स॒र॒स्येति॑ सं – व॒त्स॒र॒स्य ।
 अ॒न॒वे॒ता॒वि॒त्य॒न॒व – इ॒तौ॑ । स्या॒ताम् । अथ॑ । य॒ज॒मा॒नः । प्रेति॑ ।
 मी॒ये॒त । सं॒ख्या॒येति॑ सं – ख्या॑य । उ॒दि॒ति । वा॒स॒य॒ति ।
 य॒ज॒मा॒न॒स्य । 18 (50)

2.6.3.6

गो॒पी॒थाय॑ यदि॑ नश्ये॑दा॒श्विनं॑ द्वि॒क॒पा॒लं निर्व॑पेद् द्या॒वा॒पृ॒थि॒व्य-
 मे॒क॒क॒पा॒ल॒म॒श्वि॒नौ वै दे॒वा॒नां॑ भिष॒जौ ताभ्या॑मे॒वा॒स्मै भेष॑जं करोति
 द्या॒वा॒पृ॒थि॒व्य ए॒क॒क॒पा॒लो भव॑त्य॒न॒यो॒र्वा ए॒तन्न॑श्यति यन्नश्य-
 त्य॒न॒यो॒रे॒वैन॑द्-वि॒न्दति॑ प्र॒ति॒ष्ठि॒त्यै । 19

2.6.3.6 - Padam

गो॒पी॒थाय॑ । यदि॑ । नश्ये॑त् । आ॒श्वि॒नम् । द्वि॒क॒पा॒ल॒मि॒ति
 द्वि – क॒पा॒लम् । नि॒रि॒ति । व॒पे॒त् । द्या॒वा॒पृ॒थि॒व्य॒मि॒ति
 द्या॒वा – पृ॒थि॒व्यम् । ए॒क॒क॒पा॒ल॒मि॒त्ये॒क-क॒पा॒लम् । अ॒श्वि॒नौ॑ । वै ।
 दे॒वा॒नाम् । भिष॒जौ॑ । ताभ्या॑म् । ए॒व । अ॒स्मै । भेष॑जम् । करो॒ति ।
 द्या॒वा॒पृ॒थि॒व्य इति॑ द्या॒वा – पृ॒थि॒व्यः । ए॒क॒क॒पा॒ल इत्ये॑क-क॒पा॒लः ।

भवति॑ । अन॒योः॑ । वै । ए॒तत् । न॒श्यति॑ । यत् । न॒श्यति॑ । अन॒योः॑ ।

ए॒व । ए॒नत् । वि॒न्दति॑ । प्र॒तिष्ठि॑त्या इति॒ प्र॒ति – स्थि॒त्यै । 19 (32)

(प्र॒जाप॑त्यं – ते – ऽक्षो॑ऽनु॒पाक्तो॑ – वे॒दे॒नाभि॑ वा॒सय॑ति॒ तस्मा॑द् –
यज॑मानस्य – द्वा॒त्रिं॒शच्च॑) (A3)

2.6.4.1

दे॒वस्य॑ त्वा स॒वितुः॑ प्र॒सव॑ इति॒ स्फ्य॑मा द॒त्ते प्र॑सू॒त्या अ॒श्विनो॑
बा॒हुभ्या॑मि॒त्याहा॑-श्विनो॑ हि दे॒वाना॑म॒ध्वर्यू॑ आस्तां पू॒ष्णो
हस्ता॑भ्यामि॒त्याह॑ यत्यै॒ शत॑भृष्टि॒रसि॑ वा॒नस्प॑त्यो द्विष॒तो व॒ध इत्या॑ह
वज्र॑मे॒व तथ् स॒श्यति॑ भ्रातृ॒व्याय॑ प्र॒हरि॑ष्यन्थ् स्त॒म्ब य॒जु
ह॑रत्ये॒ताव॑ती वै पृ॒थि॒वी या॑वती वे॒दिस्त॑स्या ए॒ताव॑त ए॒व
भ्रातृ॑व्यं निर्भ॒जति॑ – [ ] 20

2.6.4.1 - Padam

दे॒वस्य॑ । त्वा । स॒वितुः॑ । प्र॒सव॑ इति॒ प्र – स॒वे । इति॑ । स्फ्य॑म् ।

ए॒ति । द॒त्ते । प्र॑सू॒त्या इति॒ प्र – सू॒त्यै । अ॒श्विनोः॑ ।

बा॒हुभ्या॑मि॒ति बा॒हु-भ्या॑म् । इति॑ । आ॒ह । अ॒श्विनो॑ । हि । दे॒वाना॑म् ।

अ॒ध्व॒र्यू॑ इति॑ । आ॒स्ताम् । पू॒ष्णः॑ । ह॒स्ता॒भ्याम् । इति॑ । आ॒ह ।
य॒त्यै॑ । श॒त॒भृ॒ष्टि॒रिति॑ श॒त – भृ॒ष्टिः॑ । अ॒सि॒ । वा॒न॒स्प॒त्यः॑ । द्वि॒षतः॑ ।
व॒धः॑ । इति॑ । आ॒ह । व॒ज्रम् । ए॒व । तत् । स॒मि॒ति॑ । श्य॒ति॑ ।
भ्रा॒तृ॒व्याय॑ । प्र॒ह॒रि॒ष्य॒न्निति॑ प्र – ह॒रि॒ष्य॒न् । स्त॒न्ब॒य॒जु॒रिति॑
स्त॒न्ब – य॒जुः॑ । ह॒रति॑ । ए॒ता॒व॒ती॑ । वै । पृ॒थि॒वी॑ । या॒व॒ती॑ । वे॒दिः॑ ।
तस्याः॑ । ए॒ता॒व॒तः॑ । ए॒व । भ्रा॒तृ॒व्यम् । नि॒रिति॑ । भ॒ज॒ति॑ । 20 (50)

2.6.4.2

तस्मा॒न्ना॒भा॒गं॑ नि॒र्भ॒ज॒न्ति॑ त्रि॒र्ह॒रति॑ त्रय॑ इ॒मे लो॒का ए॒भ्य ए॒वैनं॑
लो॒के॒भ्यो॑ नि॒र्भ॒ज॒ति॑ तू॒ष्णीं॑ च॒तु॒र्थं॑ ह॒रत्य॑प॒रि॒मि॒तादे॒वैनं॑
नि॒र्भ॒ज॒त्यु॒द्धन्ति॑ यदे॒वास्या॑ अ॒मे॒ध्यं॑ तदप॑ ह॒न्त्यु॒द्धन्ति॑ तस्मा॒दोष॑ध॒यः॑
प॒रा भ॑वन्ति॒ मूलं॑ छि॒न॒न्ति॑ भ्रा॒तृ॒व्यस्यै॒व मूलं॑ छि॒न॒न्ति॑
पि॒तृदे॒वत्या॑ऽति॒खा॒ते॒यतीं॑ ख॒न॒ति॑ प्र॒जा॒प॒ति॒ना – [ ] 21

2.6.4.2 - Padam

तस्मा॒त् । न । अ॒भा॒गम् । नि॒रिति॑ । भ॒ज॒न्ति॑ । त्रिः॑ । ह॒रति॑ । त्रयः॑ ।
इ॒मे । लो॒काः॑ । ए॒भ्यः॑ । ए॒व । ए॒नम् । लो॒के॒भ्यः॑ । नि॒रिति॑ ।

भ॒ज॒ति॒ । तू॒ष्णी॒म् । च॒तु॒र्थ॒म् । ह॒र॒ति॒ । अ॒परि॒मि॒ता॒दि॒त्य॒परि॒-मि॒ता॒त् ।
 ए॒व । ए॒न॒म् । नि॒रि॒ति॒ । भ॒ज॒ति॒ । उ॒दि॒ति॒ । ह॒न्ति॒ । य॒त् । ए॒व ।
 अ॒स्याः । अ॒मे॒ध्य॒म् । त॒त् । अ॒पे॒ति॒ । ह॒न्ति॒ । उ॒दि॒ति॒ । ह॒न्ति॒ ।
 त॒स्मा॒त् । ओ॒ष॒ध॒यः । प॒रे॒ति॒ । भ॒व॒न्ति॒ । मू॒ल॒म् । छि॒न॒ति॒ ।
 भ्रा॒तृ॒व्य॒स्य॒ । ए॒व । मू॒ल॒म् । छि॒न॒ति॒ । पि॒तृ॒दे॒व॒त्ये॒ति॒ पि॒तृ॒ - दे॒व॒त्या॒ ।
 अ॒ति॒खा॒ते॒त्य॒ति॒ - खा॒ता॒ । इ॒य॒ती॒म् । ख॒न॒ति॒ ।
 प्र॒जा॒प॒ति॒ने॒ति॒ प्र॒जा॒ - प॒ति॒ना॒ । 21 (50)

2.6.4.3

य॒ज्ञ॒मु॒खे॒न॒ सं॒मि॒ता॒मा॒ प्र॒ति॒ष्ठा॒यै॒ ख॒न॒ति॒ य॒ज॒मा॒न॒मे॒व॒ प्र॒ति॒ष्ठां॒ ग॒म॒य॒ति॒
 द॒क्षि॒ण॒तो॒ वर्॒षी॒य॒सीं॒ क॒रो॒ति॒ दे॒व॒य॒ज॒न॒स्यै॒व॒ रू॒प॒म॒कः॒ पु॒री॒ष॒व॒तीं॒ क॒रो॒ति॒
 प्र॒जा॒वै॒ प॒श॒वः॒ पु॒री॒षं॒ प्र॒ज॒यै॒वैनं॒ प॒शु॒भिः॒ पु॒री॒ष॒व॒न्तं॒ क॒रो॒त्यु॒त्तरं॒ परि॒ग्रा॒हं
 परि॒ गृ॒ह्णा॒त्ये॒ता॒व॒ती॒ वै॒ पृ॒थि॒वी॒ या॒व॒ती॒ वे॒दि॒स्त॒स्या॒ ए॒ता॒व॒त॒ ए॒व॒ भ्रा॒तृ॒व्यं
 नि॒र्भ॒ज्या॒ऽऽत्म॒न॒ उत्त॑रं परिग्राहं परिगृह्णाति क्रूरि॒म॒व॒ वा - [ ] 22

2.6.4.3 - Padam

य॒ज्ञमु॒खेने॑ति य॒ज्ञ – मु॒खेन॑ । सं॒मि॒ता॒मि॒ति सं – मि॒ताम् । ए॒ति ।
प्र॒ति॒ष्ठा॒या इति॑ प्र॒ति – स्था॒यै॑ ॥ ख॒नति॑ । य॒ज॒मा॒नम् । ए॒व ।
प्र॒ति॒ष्ठा॒मि॒ति प्र॒ति – स्था॒म् । ग॒म॒यति॑ । द॒क्षि॒णतः॑ । व॒र्षी॑यसीम् ।
क॒रोति॑ । दे॒वय॑ज॒नस्ये॑ति दे॒व – य॒ज॒नस्य॑ । ए॒व । रू॒पम् । अ॒कः ।
पु॒री॒षव॑तीमि॒ति पु॒री॒ष – व॒तीम् । क॒रोति॑ । प्र॒ज॒ेति॑ प्र – जा । वै ।
प॒शवः॑ । पु॒री॒षम् । प्र॒ज॒येति॑ प्र – ज॒या ॥ ए॒व । ए॒नम् । प॒शुभि॑रिति॑
प॒शु – भिः॑ । पु॒री॒षव॑न्तमि॒ति पु॒री॒ष – व॒न्तम् । क॒रोति॑ ।
उ॒त्तर॑मित्युत् – त॒रम् । प॒रि॒ग्रा॒हमि॒ति प॒रि-ग्रा॒हम् । प॒रीति॑ । गृ॒ह्णा॒ति ।
ए॒ता॒वती॑ । वै । पृ॒थि॒वी । या॒वती॑ । वे॒दिः । त॒स्याः ॥ ए॒ता॒वतः॑ । ए॒व ।
भ्रा॒तृ॒व्यम् । नि॒र्भ॒ज्येति॑ निः – भ॒ज्य ॥ आ॒त्म॒नै॑ ।
उ॒त्तर॑मित्युत् – त॒रम् । प॒रि॒ग्रा॒हमि॒ति प॒रि-ग्रा॒हम् । प॒रीति॑ । गृ॒ह्णा॒ति ।
क्रू॒रम् । इ॒व । वै । 22 (50)

2.6.4.4

ए॒तत्॑ क॒रोति॑ य॒द्वेदिं॑ क॒रोति॑ धा॒ अ॒सि॑ स्व॒धा अ॒सीति॑ यो॒युप्य॑ते
शा॒न्त्यै॑ प्रो॒क्षणी॑रा सा॒दय॑त्यापो॒ वै र॒क्षो॒घ्नी॑ र॒क्षसा॑मप॒हत्यै॑
स्फ्य॑स्यव॒र्त्मन्॑त् सा॒दय॑ति य॒ज्ञस्य॑ स॒न्तत्यै॑यं द्वि॒ष्ट्यात्
तं॒ध्याये॑च्छु॒चैवैन॑मर्पयति । 23

2.6.4.4 - Padam

ए॒तत् । क॒रोति॑ । यत् । वे॒दिम् । क॒रोति॑ । धाः । अ॒सि । स्व॒धेति॑
स्व – धा । अ॒सि । इति॑ । यो॒युप्य॑ते । शा॒न्त्यै॑ । प्रो॒क्षणी॑रिति
प्र – उ॒क्षणीः॑ । एति॑ । सा॒दय॑ति । आपः॑ । वै । र॒क्षो॒घ्नी॑रिति
र॒क्षः – घ्नीः॑ । र॒क्षसा॑म् । अप॒हत्या॑ इत्यप – ह॒त्यै । स्फ्य॑स्य ।
व॒र्त्मन् । सा॒दय॑ति । य॒ज्ञस्य॑ । सं॒तत्या॑ इति॑ सं – त॒त्यै । यम् ।
द्वि॒ष्ट्यात् । तम् । ध्या॒येत् । शु॒चा । ए॒व । ए॒नम् । अ॒र्पय॑ति । 23 (33)
(भ॒जति॑ – प्र॒जाप॑तिने – व॒ वै – त्रय॑स्त्रि॒शच्च॑) (A4)

2.6.5.1

ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो॑ वदन्त्य॒द्भि-॒र्ह॒वी॒ष्णि॑ प्रौ॒क्षीः॑ के॒नाप॑ इति॒ ब्र॒ह्म॒णे॒ति॑
ब्रू॒या॒द॒द्भि-॒र्हो॒व॒ ह॒वी॒ष्णि॑ प्रो॒क्षति॑ ब्र॒ह्म॒णा॒ऽप॒ इ॒ध्मा॒ब॒र्हिः॑ प्रो॒क्षति॑
मे॒ध्य॒मे॒वैन॑त् करोति॒ वेदिं॑ प्रो॒क्षत्यृ॒क्षा॒ वा ए॒षा॒ऽलो॒मका॑ऽमे॒ध्या
यद्-वे॒दि॒र्मे॒ध्या-मे॒वैनां॑ करोति॒ दि॒वे त्वा॒ऽन्त॒रि॒क्षाय॑ त्वा पृथि॒व्यै त्वेति॑

ब॒र्हि॒रा॒साद्य॑ प्रो - [ ] 24

2.6.5.1 - Padam

ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒न इति॑ ब्र॒ह्म - वा॒दि॒नः॑ । वद॑न्ति । अ॒द्भिरि॒त्यत् - भिः॑ ।
ह॒वी॒ष्णि॑ । प्रेति॑ । औ॒क्षीः॑ । के॒न । अ॒पः । इति॑ । ब्र॒ह्म॒णा । इति॑ ।
ब्रू॒या॒त् । अ॒द्भिरि॒त्यत् - भिः॑ । हि । ए॒व । ह॒वी॒ष्णि॑ । प्रो॒क्षतीति॑
प्र - उ॒क्षति॑ । ब्र॒ह्म॒णा । अ॒पः । इ॒ध्मा॒ब॒र्हि॒रिती॒ध्मा - ब॒र्हिः॑ ।
प्रेति॑ । उ॒क्षति॑ । मे॒ध्यम् । ए॒व । ए॒नत् । करोति॑ । वेदि॑म् । प्रेति॑ ।
उ॒क्षति॑ । ऋ॒क्षा । वै । ए॒षा । अ॒लो॒मका॑ । अ॒मे॒ध्या । यत् । वेदिः॑ ।
मे॒ध्याम् । ए॒व । ए॒नाम् । करोति॑ । दि॒वे । त्वा । अ॒न्त॒रि॒क्षाय॑ । त्वा ।

पृ॒थि॒व्यै । त्वा । इति । ब॒र्हिः । आ॒साद्ये॒त्या – साद्य ।

प्रेति । 24 (50)

2.6.5.2

–क्ष॒त्येभ्य॑ ए॒वैन॑ल्लो॒केभ्यः॑ प्रोक्ष॑ति कू॒रमि॑व वा ए॒तत् क॑रोति यत्
खन॑त्यपो नि॒नय॑ति शान्त्यै॑ पु॒रस्ता॑त् प्र॒स्तरं॑ गृ॒ह्णाति॑ मु॒ख्यमे॒वैनं॑
क॒रोती॒यन्तं॑ गृ॒ह्णाति॑ प्र॒जाप॑तिना य॒ज्ञमु॒खेन॑ सं॒मितं॑ ब॒र्हिः स्तृ॑णाति
प्र॒जा वै ब॒र्हिः पृ॒थि॒वी वे॒दिः प्र॒जा ए॒व पृ॒थि॒व्यां प्र॑ति
ष्ठाप॑यत्यनतिदृ॒श्नञ् स्तृ॑णाति प्र॒जयै॒वैनं॑ प॒शुभि॑रनतिदृ॒श्नं क॑रो – [ ] 25

2.6.5.2 - Padam

उ॒क्ष॒ति । ए॒भ्यः । ए॒व । ए॒नत् । लो॒केभ्यः॑ । प्रेति॑ । उ॒क्ष॒ति । कू॒रम् ।
इ॒व । वै । ए॒तत् । क॒रोति॑ । यत् । खन॑ति । अ॒पः । नीति॑ । न॒यति॑ ।
शान्त्यै॑ । पु॒रस्ता॑त् । प्र॒स्तर॑मिति प्र – स्त॒रम् । गृ॒ह्णाति॑ । मु॒ख्यम् ।
ए॒व । ए॒नम् । क॒रोति॑ । इ॒यन्त॑म् । गृ॒ह्णाति॑ । प्र॒जाप॑तिनेति
प्र॒जा – प॑तिना । य॒ज्ञमु॒खेने॑ति य॒ज्ञ – मु॒खेन॑ । सं॒मित॑मिति
सं – मि॒तम् । ब॒र्हिः । स्तृ॑णाति । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । वै ।

ब॒र्हिः । पृ॒थि॒वी । वे॒दिः । प्र॒जा इति प्र – जाः । ए॒व । पृ॒थि॒व्याम् ।
 प्र॒तीति॑ । स्था॒पय॑ति । अ॒नति॑दृ॒श्नमि॒त्यन॑ति – दृ॒श्नम् । स्तृ॒णाति॑ ।
 प्र॒जये॑ति प्र – जया॑ । ए॒व । ए॒नम् । प॒शुभि॑रिति प॒शु – भिः ।
 अ॒नति॑दृ॒श्नमि॒त्यन॑ति – दृ॒श्नम् । क॒रोति॑ । 25 (50)

2.6.5.3

–त्यु॒त्तरं॑ ब॒र्हिषः॑ प्र॒स्तर॑ꣳ सा॒दय॑ति प्र॒जा वै ब॒र्हि र्यज॑मानः
 प्र॒स्तर॑ो॒यज॑मान–मे॒वाय॑ज॒माना–दु॒त्तरं॑ क॒रोति॑ तस्मा॒द्–
 यज॑मा॒नोऽय॑ज॒मानादु॒त्तरोऽन्त॑र्दधाति व्यावृ॒त्या अ॒नक्ति॑ ह॒विष्कृ॑तमे॒वैनꣳ
 सु॒वर्गं॑ लो॒कं ग॑मयति॒त्रेधाऽन॑क्ति त्रय॑ इ॒मे लो॒का ए॒भ्य ए॒वैनं॑
 लो॒केभ्योऽन॑क्ति न प्र॒ति शृ॑णाति॒यत् प्र॒तिशृ॑णीया॒दनू॑र्ध्वं भा॒वुकं॑
 य॒ज॑मानस्य स्यादु॒परी॑व प्र॒हर – [ ] 26

2.6.5.3 - Padam

उ॒त्तर॑मि॒त्युत् – तर॑म् । ब॒र्हिषः॑ । प्र॒स्तर॑मि॒ति प्र – स्तर॑म् ।
 सा॒दय॑ति । प्र॒जा इति प्र – जाः । वै । ब॒र्हिः । यज॑मानः ।
 प्र॒स्तर॑ इति प्र – स्तरः । यज॑मानम् । ए॒व । अ॒यज॑मानात् ।

उत्तरमित्युत् – तरम् । करोति । तस्मात् । यजमानः । अयजमानात् ।
 उत्तर इत्युत् – तरः । अन्तः । दधाति । व्यावृत्त्या इति वि-आवृत्त्यै ।
 अनक्ति । हविष्कृतमिति हविः – कृतम् । एव । एनम् । सुवर्गमिति
 सुवः – गम् । लोकम् । गमयति । त्रेधा । अनक्ति । त्रयः । इमे ।
 लोकाः । एभ्यः । एव । एनम् । लोकेभ्यः । अनक्ति । न । प्रतीति ।
 शृणाति । यत् । प्रतिशृणीयादिति प्रति – शृणीयात् ।
 अनूर्ध्वं भावुकमित्यनूर्ध्वं-भावुकम् । यजमानस्य । स्यात् । उपरि ।
 इव । प्रेति । हरति । 26 (50)

2.6.5.4

-त्युपरीव हि सुवर्गो लोको नियच्छति वृष्टिमेवास्मै नियच्छति
 नात्यग्रं प्र हरेद्यदत्यग्रं प्रहरेद-त्यासारिण्यध्वर्यो-र्नाशुका स्यान्न
 पुरस्तात् प्रत्यस्येद्यत् पुरस्तात् प्रत्यस्येथ् सुवर्गाल्लोकाद्-यजमानं
 प्रति नुदेत् प्राञ्चं प्रहरति यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयति न
 विष्वञ्चं वि युयाद्-यद्-विष्वञ्चं वियुयाथ् – [ ] 27

2.6.5.4 - Padam

उपरि॑ । इ॒व । हि । सु॒वर्ग॑ इति॑ सुवः॑ – गः॑ । लो॒कः॑ । नीति॑ ।
यच्छति॑ । वृष्टि॑म् । ए॒व । अ॒स्मै । नीति॑ । यच्छति॑ । न ।
अत्य॑ग्रमित्यति॑ – अ॒ग्रम् । प्रेति॑ । ह॒रेत् । यत् ।
अत्य॑ग्रमित्यति॑ – अ॒ग्रम् । प्र॒ह॒रेदिति॑ प्र – ह॒रेत् ।
अत्या॑सारिणीत्यति॑ – आ॒सारिणी॑ । अध्व॑र्योः । नाशु॑का । स्यात् । न ।
पुरस्ता॑त् । प्रतीति॑ । अ॒स्येत् । यत् । पुरस्ता॑त् । प्रत्य॑स्येदिति॑
प्रति॑ – अ॒स्येत् । सु॒वर्गादिति॑ सुवः॑ – गात् । लो॒कात् । यज॑मानम् ।
प्रतीति॑ । नुदे॑त् । प्राञ्च॑म् । प्रेति॑ । ह॒रति॑ । यज॑मानम् । ए॒व ।
सु॒वर्गमिति॑ सुवः॑ – गम् । लो॒कम् । ग॒मयति॑ । न । विष्व॑ञ्चम् ।
वीति॑ । यु॒यात् । यत् । विष्व॑ञ्चम् ।
वियु॑यादिति॑ वि-यु॒यात् । 27 (50)

2.6.5.5

स्त्र्य॑स्य जायेतो॑र्ध्वमुद्यौ॑त्यूर्ध्वमि॒व हि पु॒ंसः पु॒माने॒वास्य॑ जायते॑
यथ् स्फ्ये॑न वोप॒वेषेण॑ वा योयु॑प्येत॑ स्तृति॑रे॒वास्य॑ सा ह॒स्तेन॑ योयु॑प्यते॑

यज॑मानस्य गो॒पी॒थाय॑ ब्र॒ह्म॒वादि॑नो वदन्ति किं य॒ज्ञस्य॑ यज॑मान इति
प्र॒स्तर॑ इति तस्य॑ क्व सु॒वर्गो॑ लो॒क इत्या॑हवनीय इति ब्रू॒याद्यत्
प्र॒स्तर॑माहवनीये॑ प्र॒हरति॑ यज॑मानमेव – [ ] 28

2.6.5.5 - Padam

स्त्री । अस्य॑ । जा॒येत॑ । ऊ॒र्ध्वम् । उदि॑ति । यौ॒ति । ऊ॒र्ध्वम् । इव॑ ।
हि । पु॒ंसः । पु॒मान् । ए॒व । अस्य॑ । जा॒यते॑ । यत् । स्फ्ये॑न ।
वा । उप॑वेषेणेत्युप-वेषेण॑ । वा । यो॒युप्ये॑त । स्तृ॒तिः । ए॒व । अस्य॑ ।
सा । हस्ते॑न । यो॒युप्ये॑ते । यज॑मानस्य । गो॒पी॒थाय॑ । ब्र॒ह्म॒वादि॑न इति
ब्र॒ह्म – वादि॑नः । वद॑न्ति । किम् । य॒ज्ञस्य॑ । यज॑मानः । इति॑ ।
प्र॒स्तर॑ इति प्र-स्तरः॑ । इति॑ । तस्य॑ । क्व । सु॒वर्ग इति॑ सुवः- गः ।
लो॒कः । इति॑ । आ॒हवनी॑य इत्या॑ – ह॒वनीयः॑ । इति॑ । ब्रू॒यात् । यत् ।
प्र॒स्तर॑मिति प्र – स्तरम् । आ॒हवनी॑य इत्या॑ – ह॒वनीये॑ ।
प्र॒हर॑तीति प्र – हरति॑ । यज॑मानम् । ए॒व । 28 (50)

2.6.5.6

सुवर्गं लो॒कं ग॒मय॑ति वि॒ वा ए॒तद्-य॑ज॒मानो॑ लि॒शते॑ यत् प्र॒स्तरं॑
 यो॒युप्य॑न्ते ब॒र्हि॒रनु॑ प्र॒हर॑ति शा॒न्त्या अ॒नार॑म्भ॒ण इ॒व वा ए॒तर्ह्य॑ध्व॒र्युः
 स ई॒श्वरो॑ वे॒पनो॑ भ॒वितो॑र्ध्रु॒वा ऽसी॑ती॒माम॑भि मृ॒शती॑यं वै ध्रु॒वाऽस्या॑मे॒व
 प्र॒ति॒ति॒ष्ठति॑ न वे॒पनो॑ भ॒वत्य॑गा(३)न॒ग्नीदि॑त्याह॒ यद्ब्रू॑याद्-ग॒न्नाग्नि॑रित्य॒
 ( ) -ग्ना॒वग्निं॑ ग॒मये॑न्नि र्य॒जमा॑न् सु॒वर्गाल्लो॒काद्-भ॒र्जेद॑ग॒न्नित्ये॑व
 ब्रू॒याद्-य॑ज॒मानमे॒व सु॒वर्गं लो॒कं ग॒मय॑ति । 29

2.6.5.6 - Padam

सु॒वर्गमि॑ति सु॒वः - ग॒म् । लो॒कम् । ग॒मय॑ति । वी॒ति । वै । ए॒तत् ।
 य॒जमा॑नः । लि॒शते॑ । यत् । प्र॒स्तर॑मि॒ति प्र - स्त॒रम् । यो॒युप्य॑न्ते ।
 ब॒र्हिः । अ॒नु । प्रे॒ति । ह॒रति॑ । शा॒न्त्यै । अ॒नारं॑भ॒ण
 इ॒त्यना॑ - रं॒भणः॑ । इ॒व । वै । ए॒तर्हि॑ । अ॒ध्वर्युः॑ । सः । ई॒श्वरः॑ ।
 वे॒पनः॑ । भ॒वितोः॑ । ध्रु॒वा । अ॒सि । इति॑ । इ॒माम् । अ॒भीति॑ ।
 मृ॒शति॑ । इ॒यम् । वै । ध्रु॒वा । अ॒स्याम् । ए॒व । प्र॒तीति॑ । ति॒ष्ठति॑ । न ।
 वे॒पनः॑ । भ॒वति॑ । अ॒गा(३)न् । अ॒ग्नीदि॑त्य॒ग्नि - इ॒त् । इति॑ । आ॒ह ।

यत् । ब्रूयात् । अगन् । अग्निः । इति ( ) । अग्नौ ।
अग्निम् । गमयेत् । निरिति । यजमानम् । सुवर्गादिति सुवः-गात् ।
लोकात् । भजेत् । अगन् । इति । एव । ब्रूयात् । यजमानम् । एव ।
सुवर्गमिति सुवः – गम् । लोकम् । गमयति । 29 (67)

(आसाद्य प्रा – नतिदृशनं करोति – हरति – वियुयाद् –
यजमानमेवा-ऽग्निरिति – सप्तदश च) (A5)

2.6.6.1

अग्नेस्त्रयो ज्यायाँसो भ्रातर आसन् ते देवेभ्यो हव्यं वहन्तः
प्रामीयन्त सोऽग्निरबिभेदित्थं वाव स्य आर्तिमाऽरिष्यतीति स
निलायत सोऽपः प्राविशत् तं देवताः प्रैषमैच्छन् तं मथ्स्यः प्राब्रवीत्
तमशपद्धियाधिया त्वा वध्यासुर्यो मा प्रावोच इति तस्मान्मथ्स्यं
धियाधिया घ्नन्ति शप्तो – [ ] 30

2.6.6.1 - Padam

अग्नेः । त्रयः । ज्यायाँसः । भ्रातरः । आसन् । ते । देवेभ्यः ।
हव्यम् । वहन्तः । प्रैति । अमीयन्त । सः । अग्निः । अबिभेत् ।

इ॒त्थ॒म् । वा॒व । स्यः॑ । आ॒र्ति॒म् । ए॒ति । अ॒रि॒ष्य॒ति । इ॒ति । सः॑ ।
 नि॒ला॒य॒त । सः॑ । अ॒पः । प्रे॒ति । अ॒वि॒श॒त् । त॒म् । दे॒व॒ताः॑ ।
 प्रै॒ष॒मि॒ति॑ प्र – ए॒ष॒म् । ऐ॒च्छ॒न् । त॒म् । म॒थ॒स्यः॑ । प्रे॒ति । अ॒ब्र॒वी॒त् ।
 त॒म् । अ॒श॒प॒त् । धि॒या॒धि॒ये॒ति॑ धि॒या–धि॒या । त्वा । व॒ध्या॒सुः॑ । यः॑ ।
 मा । प्रे॒ति । अ॒वो॒चः॑ । इ॒ति । त॒स्मा॒त् । म॒थ॒स्य॒म् ।
 धि॒या॒धि॒ये॒ति॑ धि॒या – धि॒या । घ्न॒न्ति॑ । श॒प्तः॑ । 30 (50)

2.6.6.2

हि॒ त॒म॒न्व॒वि॒न्द॒न् त॒म॒ ब्रु॒व॒न्नु॒प॒ न॒ आ॒ वर्त॑स्व ह॒व्यं॒ नो॒ व॒हे॒ति॑
 सो॒ऽब्र॒वी॒द्व॒रं॑ वृ॒णै॒ यदे॒व गृ॒ही॒त॒स्याहु॑त॒स्य॒ब॒हिः॑ परि॒धि॒ स्क्व॒न्दा॒त् त॒न्मे॒
 भ्रा॒तृ॒णां॑ भा॒ग॒धे॒य॒म॒स॒दि॒ति॑ त॒स्मा॒द्य॒द् गृ॒ही॒त॒स्याहु॑त॒स्य॒ ब॒हिः॑ परि॒धि॒
 स्क्व॒न्दा॒ति॑ तेषां॒ तद्–भा॒ग॒धे॒यं॒ ता॒ने॒व ते॒न प्री॑णाति परि॒धी॒न् परि॑ दधाति
 र॒क्ष॒सा॒म॒प॒ह॒त्यै॒ स॒ स्पर्श॑यति – [ ] 31

2.6.6.2 - Padam

हि॒ । त॒म् । अ॒न्वि॒ति॑ । अ॒वि॒न्द॒न् । त॒म् । अ॒ब्रु॒व॒न् । उ॒पे॒ति॑ । नः॑ ।
 ए॒ति॑ । वर्त॑स्व । ह॒व्य॒म् । नः॑ । व॒ह॒ । इ॒ति॑ । सः॑ । अ॒ब्र॒वी॒त् । व॒र॒म् ।

वृ॒णै॑ । यत् । ए॒व । गृ॒ही॒तस्य॑ । अ॒हु॒तस्य॑ । ब॒हिः॑ परि॒धीति॑
 ब॒हिः॑ – परि॒धि । स्क्॒न्दात् । तत् । मे॒ । भ्रातृ॑णाम् ।
 भा॒गधे॒यमि॒ति भा॒ग – धे॒यम् । अ॒सत् । इति॑ । तस्मा॑त् । यत् ।
 गृ॒ही॒तस्य॑ । अ॒हु॒तस्य॑ । ब॒हिः॑ परि॒धीति॑ ब॒हिः॑ – परि॒धि । स्क्॒न्दति॑ ।
 तेषा॑म् । तत् । भा॒गधे॒यमि॒ति भा॒ग – धे॒यम् । तान् । ए॒व । तेन॑ ।
 प्री॒णाति॑ । परि॒धी॒निति॑ परि – धीन् । परी॑ति । द॒धाति॑ । रक्ष॑साम् ।
 अ॒प॒ह॒त्या इत्य॑प – ह॒त्यै । स॒मिति॑ । स्पर्॒श॒यति॑ । 31 (50)

2.6.6.3

रक्ष॑साम॒नन्व॑व॒चारा॑य न पु॒रस्ता॑त् परि द॒धात्या॑दि॒त्यो ह्ये॒वो॒द्यन् पु॒रस्ता॑द्-
 रक्षा॑स्य॒प॒ह॒न्त्यूर्ध्वे॑ स॒मिधा॑वा द॒धात्यु॑परि॒ष्ठादे॑व रक्षा॑स्य॒प॒ हन्ति॑
 यजु॑षाऽन्यां तू॒ष्णीम॑न्यां मिथु॒नत्वा॑य द्वे आ द॒धाति॑ द्वि॒पाद्-य॑ज॒मानः॑
 प्र॒ति॒ष्ठित्यै॑ ब्र॒ह्मवा॑दि॒नो व॑दन्ति स त्वै य॑जेत यो य॒ज्ञस्याऽऽर्त्या॑ वसी॒यन्थ्
 स्या॑दिति भू॒पत॑ये स्वाहा भु॒वन॑पत॑ये स्वाहा भू॒तानां॑ – [ ] 32

2.6.6.3 - Padam

रक्ष॑साम् । अन॑न्वव॒चारा॑येत्यन॑नु – अव॒चारा॑य । न । पु॒रस्ता॑त् ॥
परी॑ति । द॒धाति॑ । आ॒दित्यः॑ । हि । ए॒व । उ॒द्यन्नित्यु॑त् – यन् ।
पु॒रस्ता॑त् । रक्षा॑सि । अ॒पह॑न्तीत्य॒प – ह॑न्ति । ऊ॒र्ध्वे इति॑ ।
स॒मिधा॑विति॒ सं – इ॒धौ ॥ ए॒ति । द॒धाति॑ । उ॒परि॑ष्ठात् । ए॒व ।
रक्षा॑सि । अ॒पेति॑ । ह॑न्ति । य॒जुषा॑ । अ॒न्याम् । तू॒ष्णीम् । अ॒न्याम् ।
मि॒थुन॑त्वायेति॒ मिथु॑न – त्वा॒य । द्वे इति॑ । ए॒ति । द॒धाति॑ ।
द्वि॒पादि॑ति॒ द्वि – पा॑त् । य॒ज॒मा॒नः । प्र॒तिष्ठि॑त्या इति॒ प्रति॑ – स्थि॒त्यै ।
ब्र॒ह्मवा॑दि॒न इति॑ ब्र॒ह्म – वा॒दि॒नः । व॒द॒न्ति । सः । तु । वै । य॒जेत॑ ।
यः । य॒ज्ञस्य॑ । आ॒र्त्या । व॒सी॒यान् । स्या॑त् । इति॑ । भू॒प॒तय॑ इति॒
भू – प॒तये॑ । स्वा॒हा ॥ भु॒व॒न॒प॒तय॑ इति॒ भु॒व॒न – प॒तये॑ ।

स्वा॒हा ॥ भू॒ता॒नाम् । 32 (50)

2.6.6.4

प॒तये॑ स्वा॒हेति॑ स्क्र॒न्नम॑नु मन्त्र॑येत य॒ज्ञस्यै॒व तदा॑र्त्या य॒ज॒मा॒नो
व॒सी॒यान् भ॑वति॒ भू॒यसी॑र्हि दे॒वताः॑ प्री॒णाति॑ जा॒मि वा ए॒तद्-य॒ज्ञस्य॑

क्रियते॑ यद॒न्वञ्चौ॑ पु॒रोडा॑शा वु॒पाञ्शु॑याजमन्तरा यज॒त्यजा॑मित्वायाथो
मिथु॒नत्वा॑याग्नि॒रमु॑ष्मिन् लो॒क आ॑सीद्-यमोऽस्मिन् ते दे॒वा
अब्रु॑वन्नेतेमौ वि पर्यू॒हामे॒त्यन्ना॑द्येन दे॒वा अ॒ग्नि - [ ] 33

2.6.6.4 - Padam

पतये॑ । स्वाहा॑ । इति॑ । स्क॒न्नम् । अ॒न्विति॑ । म॒न्त्रये॑त । य॒ज्ञस्य॑ ।
ए॒व । तत् । आ॒र्त्या । यज॑मानः । वसी॑यान् । भ॒वति॑ । भूय॑सीः । हि ।
दे॒वताः॑ । प्री॒णाति॑ । जा॒मि । वै । ए॒तत् । य॒ज्ञस्य॑ । क्रि॒यते॑ । यत् ।
अ॒न्वञ्चौ॑ । पु॒रोडा॑शौ । उ॒पाञ्शु॑याजमित्यु॒पाञ्शु॑-याजम् । अ॒न्तरा॑ ।
यज॑ति । अजा॑मित्वायेत्यजा॑मि - त्वा॒य । अथो॑ इति॑ ।
मिथु॒नत्वा॑येति॑ मिथु॒न - त्वा॒य । अ॒ग्निः । अ॒मुष्मिन् । लो॒के ।
आसी॑त् । यमः॑ । अ॒स्मिन् । ते । दे॒वाः । अब्रु॑वन् । एति॑ । इ॒त ।
इ॒मौ । वि । परी॑ति । ऊ॒हाम् । इति॑ । अ॒न्नाद्ये॑नेत्यन्न - अ॒द्येन॑ ।
दे॒वाः । अ॒ग्निम् । 33 (50)

2.6.6.5

–मु॒पामन्त्रयन्त॑ रा॒ज्येन॑ पि॒तरो॑ यमं॑ तस्मा॑दग्नि॑ दे॒वाना॑मन्नादो॑ यमः॑
पि॒तृणां॑ रा॒जा य॑ ए॒वं वे॒द प्र॒राज्य॑मन्नाद्य॑–मा॒प्नोति॑ तस्मा॑ ए॒तद्–
भा॒गधे॑यं प्राय॑च्छन् यद॒ग्नये॑ स्वि॒ष्टकृ॑तेऽव॒द्यन्ति॑ यद॒ग्नये॑
स्वि॒ष्टकृ॑तेऽव॒द्यति॑ भा॒गधे॑येनै॒व तद्–रु॒द्रः स॑म॒र्धय॑ति स॒कृत् स॑कृ॒दव॑
द्यति॑ स॒कृदि॒व हि रु॒द्र उत्त॑रा॒र्धाद॑व द्यत्ये॒षा वै रु॒द्रस्य॑ – [ ] 34

2.6.6.5 - Padam

उ॒पामन्त्र॑यन्तेत्यु॒प–अ॒मन्त्र॑यन्त । रा॒ज्येन॑ । पि॒तरः॑ । य॒मम् । तस्मा॑त् ।
अ॒ग्निः । दे॒वाना॑म् । अ॒न्नाद॑ इत्य॒न्न – अ॒दः । य॒मः । पि॒तृणा॑म् ।
रा॒जा । यः । ए॒वम् । वे॒द । प्रेति॑ । रा॒ज्यम् । अ॒न्नाद्य॑मित्य॒न्न–अ॒द्यम् ।
आ॒प्नोति॑ । तस्मै॑ । ए॒तत् । भा॒गधे॑यमि॒ति भा॒ग – धे॑यम् । प्रेति॑ ।
अ॒यच्छ॑न् । यत् । अ॒ग्नये॑ । स्वि॒ष्टकृ॑त इति॑ स्वि॒ष्ट – कृ॑ते ।
अ॒वद्य॑न्तीत्य॒व – द्यन्ति॑ । यत् । अ॒ग्नये॑ । स्वि॒ष्टकृ॑त इति॑
स्वि॒ष्ट – कृ॑ते । अ॒वद्य॑तीत्य॒व – द्यति॑ । भा॒गधे॑येनेति॑ भा॒ग–धे॑येन ।
ए॒व । तत् । रु॒द्रम् । स॒मिति॑ । अ॒र्धय॑ति ।

स॒कृ॒त्स॒कृ॒दिति॑ स॒कृ॒त् – स॒कृ॒त् । अ॒वेति॑ । द्य॒ति । स॒कृ॒त् । इ॒व ।
हि । रु॒द्रः । उ॒त्तरा॑र्धादित्यु॒त्तर – अ॒र्धात् । अ॒वेति॑ । द्य॒ति । ए॒षा । वै ।
रु॒द्रस्य॑ । 34 (50)

2.6.6.6

दिक् स्वा॒यामे॒व दि॒शि रु॒द्रं नि॒रव॑दयते द्वि॒रभि॑ घा॒रय॑ति
चतु॒रव॑त्तस्याऽऽप॒त्यै प॒शवो॑ वै पूर्वा॒ आहु॑तय ए॒ष रु॒द्रो यद॑ग्निर्यत् पूर्वा॒
आहु॑तीर॒भि जुहु॑याद्-रु॒द्राय॑ प॒शून्पि॑ दध्यादप॒शुर्य॑ज॒मानः॑ स्यादति॒हाय॑
पूर्वा॒ आहु॑तीर्जुहोति प॒शूनां॑ गोपी॒थाय॑ । 35

2.6.6.6 - Padam

दिक् । स्वा॒याम् । ए॒व । दि॒शि । रु॒द्रम् । नि॒रव॑दयत इति॑
निः-अ॒वद॑यते । द्विः । अ॒भीति॑ । घा॒रय॑ति । चतु॒रव॑त्तस्येति॑
चतुः – अ॒वत्त॑स्य । आ॒प॒त्यै । प॒शवः॑ । वै । पूर्वाः॑ । आहु॑तय
इत्या – हु॒तयः॑ । ए॒षः । रु॒द्रः । यत् । अ॒ग्निः । यत् । पूर्वाः॑ ।
आहु॑तीरित्या – हु॒तीः । अ॒भीति॑ । जुहु॑यात् । रु॒द्राय॑ । प॒शून् ।
अपी॑ति । दध्यात् । अ॒प॒शुः । यज॑मानः । स्यात् ।

अ॒ति॒हा॒ये॒त्य॒ति॒ – हा॒य॒ । पू॒र्वाः॑ । आ॒हु॒ती॒रि॒त्या – हु॒तीः॑ । जु॒हो॒ति॒ ।
प॒शूना॑म् । गो॒पी॒था॒य॒ । 35 (37) (श॒प्तः – स्पर्श॑यति – भू॒ता॒ना –
म॒ग्नि॑ – रु॒द्रस्य॑ – स॒प्तत॒त्रिं॑श॒च्च) (A6)

2.6.7.1

म॒नुः॑ पृ॒थि॒व्या॑ य॒ज्ञि॒य॒मै॒च्छ॒त् स॒ घृ॒तं॑ नि॒षि॒क्त॒म॒वि॒न्द॒त् सो॒ऽब्र॑वीत्
को॒ऽस्ये॑श्च॒रो य॒ज्ञेऽपि॑ क॒र्तो॒रि॒ति॒ ता॒व॒ब्रू॑तां मि॒त्रा॒व॒रु॒णौ गो॒रे॒वाऽऽव॑मी॒श्वरौ॑
क॒र्तोः॑ स्व॒ इति॑ तौ ततो॑ गां॒ समै॑र॒यतां॑ सा यत्र॑ यत्र॑ न्य॒क्राम॑त्
ततो॑ घृ॒त॒म॒पी॒ड्य॑त तस्मा॒द्-घृ॒त॒प॒द्यु॒च्य॑ते तद॒स्यै
जन्मो॑प॒हूतं॑ रथ॒न्तरं॑ सह॒ पृ॒थि॒व्ये॒त्याहे॑ – [ ] 36

2.6.7.1 - Padam

म॒नुः॑ । पृ॒थि॒व्याः॑ । य॒ज्ञि॒य॒म् । ऐ॒च्छ॒त् । सः॑ । घृ॒तम् । नि॒षि॒क्त॒मि॒ति॒
नि – सि॒क्तम् । अ॒वि॒न्द॒त् । सः॑ । अ॒ब्र॑वीत् । कः॑ । अ॒स्य॑ । ई॒श्वरः॑ ।
य॒ज्ञे । अ॒पी॒ति॒ । क॒र्तोः॑ । इति॑ । तौ । अ॒ब्रू॑ताम् । मि॒त्रा॒व॒रु॒णा॒वि॒ति॒
मि॒त्रा – व॒रु॒णौ । गोः॑ । ए॒व । आ॒व॒म् । ई॒श्वरौ॑ । क॒र्तोः॑ । स्वः॑ ।
इति॑ । तौ । ततः॑ । गा॒म् । स॒मि॒ति॒ । ऐ॒र॒य॒ता॒म् । सा॒ ।

यत्र॑यत्रे॒ति यत्र॑ – यत्र॑ । न्यक्राम॑दिति॒ नि – अक्राम॑त् । ततः॑ ।
घृ॒तम् । अ॒पी॒ड्य॑त । तस्मा॑त् । घृ॒तप॑दीति॒ घृ॒त – प॒दी । उच्य॑ते ।
तत् । अ॒स्यै । जन्म॑ । उप॒हू॒तमि॒त्युप॑ – हू॒तम् ।
रथ॑न्तरमि॒ति रथं॑ – त॒रम् । स॒ह । पृ॒थि॒व्या । इति॑ । आ॒ह । 36 (50)

2.6.7.2

–यं॑ वै रथ॑न्तरमि॒मामे॒व स॒हान्ना॑द्–ये॒नोप॑ ह्य॒यत॑ उप॒हू॒तं वा॑मदे॒व्यं
स॒हान्तरि॑क्षे॒णेत्या॑ह प॒शवो॑ वै वा॑मदे॒व्यं प॒शूने॒व स॒हान्तरि॑क्षे॒णोप॑ ह्य॒यत॑
उप॒हू॒तं बृ॒हथ् स॒ह दि॒वेत्या॑हैरं॑ वै बृ॒हदि॑रामे॒व स॒ह दि॒वोप॑ ह्य॒यत॑
उप॒हू॒ताः स॒प्त हो॒त्रा इत्या॑ह हो॒त्रा ए॒वोप॑ ह्य॒यत॑ उप॒हू॒ता धे॒नुः–[ ] 37

2.6.7.2 - Padam

इ॒यम् । वै । रथ॑न्तरमि॒ति रथं॑ – त॒रम् । इ॒माम् । ए॒व । स॒ह ।
अ॒न्नाद्ये॑नेत्य॒न्न – अ॒द्येन॑ । उपे॑ति । ह्य॒यते॑ ।
उप॒हू॒तमि॒त्युप॑ – हू॒तम् । वा॑मदे॒व्यमि॒ति वा॑म – दे॒व्यम् । स॒ह ।
अ॒न्तरि॑क्षे॒ण । इति॑ । आ॒ह । प॒शवः॑ । वै ।
वा॑मदे॒व्यमि॒ति वा॑म – दे॒व्यम् । प॒शून् । ए॒व । स॒ह । अ॒न्तरि॑क्षे॒ण ।

उ॒पेति॑ । ह॒यते॑ । उ॒प॒हू॒त॒मि॒त्यु॒प-हू॒तम् । बृ॒हत् । स॒ह । दि॒वा । इति॑ ।
 आ॒ह । ऐ॒रम् । वै । बृ॒हत् । इ॒राम् । ए॒व । स॒ह । दि॒वा । उ॒पेति॑ ।
 ह॒यते॑ । उ॒प॒हू॒ता इ॒त्यु॒प - हू॒ताः । स॒प्त । हो॒त्राः॑ । इति॑ । आ॒ह ।
 हो॒त्राः॑ । ए॒व । उ॒पेति॑ । ह॒यते॑ । उ॒प॒हू॒ते॒त्यु॒प-हू॒ता । धे॒नुः । 37 (50)

2.6.7.3

स॒हर्ष॑भे॒त्याह॑ मि॒थु॒नमे॒वो॒प ह॒यत॑ उ॒प॒हू॒तो भ॒क्षः स॒खेत्या॑ह
 सो॒मपी॒थमे॒वो॒प ह॒यत॑ उ॒प॒हू॒तां(३) हो॑ इ॒त्याहाऽऽत्मा॑नमे॒वो॒प ह॒यत॑
 आ॒त्मा ह्यु॒प॒हू॒तानां॑ व॒सिष्ठ॑ इ॒डामु॒प ह॒यते॑ प॒शवो॑ वा इ॒डा प॒शूने॒वो॒प
 ह॒यते॑ च॒तु॒रु॒प ह॒यते॑ च॒तु॒ष्पादो॑ हि प॒शवो॑ मा॒नवी॒त्याह॑

म॒नु॒र्ह्ये॒ता- [ ] 38

2.6.7.3 - Padam

स॒हर्ष॑भेति॑ स॒ह-ऋ॒षभा॑ । इति॑ । आ॒ह । मि॒थु॒नम् । ए॒व । उ॒पेति॑ ।
 ह॒यते॑ । उ॒प॒हू॒त इ॒त्यु॒प - हू॒तः । भ॒क्षः । स॒खा । इति॑ । आ॒ह ।
 सो॒मपी॒थमि॒ति सो॒म - पी॒थम् । ए॒व । उ॒पेति॑ । ह॒यते॑ ।
 उ॒प॒हू॒तां(४)इ॒त्यु॒प - हू॒ता(३)ँ । हो॑ इति॑ । इति॑ । आ॒ह ।

आ॒त्मान॑म् । ए॒व । उ॒पेति॑ । ह॒यते॑ । आ॒त्मा । हि ।
उ॒प॒हू॒ताना॑मि॒त्युप॑ – हू॒ताना॑म् । व॒सि॒ष्ठः । इ॒डाम् । उ॒पेति॑ । ह॒यते॑ ।
प॒शवः॑ । वै । इ॒डा । प॒शून् । ए॒व । उ॒पेति॑ । ह॒यते॑ । च॒तुः । उ॒पेति॑ ।
ह॒यते॑ । च॒तुष्पा॑द इति॑ च॒तुः-पा॑दः । हि । प॒शवः॑ । मा॒नवी॑ । इति॑ ।
आ॒ह । म॒नुः । हि । ए॒ताम् । 38 (50)

2.6.7.4

–म॒ग्रे अ॒पश्य॑द्-घृ॒तप॑दीत्याह॑ य दे॒वास्यै॑ प॒दाद्-घृ॒तम॑पीड्यत
तस्मा॑दे॒वमा॑ह॒ मैत्रा॑व॒रुणी॑त्याह॒ मित्रा॑व॒रुणौ॑ ह्ये॒नाꣳ स॒मैर॑यतां
ब्र॒ह्म दे॒वकृ॑त-मु॒प॒हू॒तमि॒त्याह॑ ब्र॒ह्मैवो॑प॒ ह॒यते॑ दै॒व्या अध्व॑र्यव
उ॒प॒हू॒ता उ॒प॒हू॒ता म॒नुष्या॑ इत्याह॑ दे॒वम॒नुष्या॑ने॒वोप॑ ह॒यते॑ य इ॒मं
य॒ज्ञम॒वान् ये य॒ज्ञप॑तिं॒ वर्धा॑नित्याह॑ – [ ] 39

2.6.7.4 - Padam

अ॒ग्रे । अ॒पश्य॑त् । घृ॒तप॑दीति॑ घृ॒त-प॑दी । इति॑ । आ॒ह । यत् । ए॒व ।
अ॒स्यै॑ । प॒दात् । घृ॒तम् । अ॒पीड्य॑त । तस्मा॑त् । ए॒वम् । आ॒ह ।
मै॒त्राव॑रुणीति॑ मै॒त्रा – व॑रुणी । इति॑ । आ॒ह ।

मि॒त्रावरु॑णा॒विति॑ मि॒त्रा – वरु॑णौ । हि । ए॒नाम् ।
समै॑रयता॒मिति॑ सं – ऐ॑रयताम् । ब्र॒ह्म । दे॒वकृ॑तमि॒ति दे॒व – कृ॑तम् ।
उप॑हूतमित्युप – हू॒तम् । इति॑ । आ॒ह । ब्र॒ह्म । ए॒व । उपे॑ति । ह॒यते॑ ।
दै॒व्याः । अ॒ध्वर्य॑वः । उप॑हूता इत्युप – हू॒ताः । उप॑हूता
इत्युप – हू॒ताः । म॒नुष्याः॑ । इति॑ । आ॒ह । दे॒वम॒नुष्या॑निति॑
दे॒व-म॒नुष्या॑न् । ए॒व । उपे॑ति । ह॒यते॑ । ये । इ॒मम् । य॒ज्ञम् । अ॒वान् ।
ये । य॒ज्ञप॑तिमि॒ति य॒ज्ञ – प॑तिम् । वर्धा॑न् । इति॑ । आ॒ह । 39 (50)

2.6.7.5

य॒ज्ञाय॑ चै॒व यज॑मानाय चा ऽऽशि॒षमा॑ शा॒स्त उप॑हूते द्या॒वापृ॑थि॒वी
इत्या॑ह द्या॒वापृ॑थि॒वी ए॒वोप॑ ह॒यते॑ पू॒र्वजे॑ ऋ॒ताव॑री इत्या॑ह पू॒र्वजे॑ ह्ये॒ते
ऋ॒ताव॑री दे॒वी दे॒वपु॑त्रे इत्या॑ह दे॒वी ह्ये॒ते दे॒वपु॑त्रे उप॑हूतोऽयं
य॒जमा॑न इत्या॑ह यज॑मानमे॒वोप॑ ह॒यत॑ उत्तरस्यां दे॒वय॑ज्याया॒मुप॑हूतो
भू॒यसि॑ ह॒विष्क॑रण उप॑हूतो दि॒व्ये धा॑मन्नुप॑हूत – [ ] 40

2.6.7.5 - Padam

य॒ज्ञाय॑ । च॒ । ए॒व । य॒ज॒मा॒नाय॑ । च॒ । आ॒शि॒ष॒मि॒त्या॑-शि॒ष॒म् । ए॒ति॑ ।
शा॒स्ते॒ । उप॑हू॒ते इ॒त्युप॑ - हू॒ते॒ । द्या॒वापृ॑थि॒वी इति॑ द्या॒वा - पृ॒थि॒वी ।
इति॑ । आ॒ह । द्या॒वापृ॑थि॒वी इति॑ द्या॒वा - पृ॒थि॒वी । ए॒व । उपे॑ति ।
ह्व॒यते॑ । पू॒र्व॒जे इति॑ पू॒र्व - जे॑ । ऋ॒ता॒वरी॑ इ॒त्यृत॑ - वरी॑ । इति॑ ।
आ॒ह । पू॒र्व॒जे इति॑ पू॒र्व - जे॑ । हि॒ । ए॒ते इति॑ । ऋ॒ता॒वरी॑
इ॒त्यृत॑ - वरी॑ । दे॒वी इति॑ । दे॒वपु॑त्रे इति॑ दे॒व - पु॒त्रे । इति॑ । आ॒ह ।
दे॒वी इति॑ । हि॒ । ए॒ते इति॑ । दे॒वपु॑त्रे इति॑ दे॒व - पु॒त्रे । उप॑हू॒त
इ॒त्युप॑-हू॒तः । अ॒यम् । य॒ज॒मा॒नः । इति॑ । आ॒ह । य॒ज॒मा॒नम् । ए॒व ।
उपे॑ति । ह्व॒यते॑ । उत्त॑रस्यामि॒त्युत् - त॒रस्या॑म् । दे॒वय॑ज्यायामि॒ति
दे॒व - य॑ज्यायाम् । उप॑हू॒त इ॒त्युप॑ - हू॒तः । भू॒यसि॑ । ह॒विष्क॑रण
इति॑ ह॒विः - क॑रणे । उप॑हू॒त इ॒त्युप॑ - हू॒तः । दि॒व्ये॑ । धा॒मन् ।
उप॑हू॒त इ॒त्युप॑ - हू॒तः । 40 (50)

2.6.7.6

इ॒त्याह॑ प्र॒जा वा उत्तरा॑ दे॒वय॑ज्या प॒शवो॑ भू॒यो ह॒विष्क॑रणं सु॒वर्गो॑
लो॒को दि॒व्यं धा॒मेद॑म-सी॒दम॑सीत्ये॒व य॒ज्ञस्य॑ प्रि॒यं धा॒मोप॑ ह्वयते
वि॒श्वम॑स्य प्रि॒य-मु॒पहू॑तमित्याहा-छं॒बट्का॑रमे॒वोप॑ ह्वयते । 41

2.6.7.6 - Padam

इति॑ । आ॒ह । प्र॒जेति॑ प्र - जा । वै । उत्त॑रेत्युत् - तरा । दे॒वय॑ज्येति॑
दे॒व - य॑ज्या । प॒शवः॑ । भू॒यः । ह॒विष्क॑रणमि॒ति ह॒विः - क॑रणम् ।
सु॒वर्ग इति॑ सु॒वः-गः । लो॒कः । दि॒व्यम् । धा॒म । इ॒दम् । अ॒सि ।
इ॒दम् । अ॒सि । इति॑ । ए॒व । य॒ज्ञस्य॑ । प्रि॒यम् । धा॒म । उपे॑ति ।
ह्व॒यते॑ । वि॒श्वम् । अ॒स्य । प्रि॒यम् । उप॑हूतमित्युप - हू॒तम् । इति॑ ।
आ॒ह । अ॒छं॒बट्का॑रमित्य॒छं॒बट् - का॒रम् । ए॒व । उपे॑ति ।
ह्व॒यते॑ । 41 (34) (आ॒ह - धे॒नु- रे॒तां - वँ॒र्धानि॑त्याह -
धा॒मनु॑पहू॒त - श्व॑तुस्त्रि॒श॒च्च) (A7)

2.6.8.1

प॒शवो॑ वा इ॒डा स्व॑यमा द॒त्ते काम॑मे॒वाऽऽत्म॑ना प॒शूना॑मा द॒त्ते न ह्य॑न्यः
कामं॑ प॒शूनां प्र॑यच्छति वाचस्प॑तये त्वा हु॒तं प्रा॒श्नामी॑त्याह वाच॑मेव
भा॒गधे॑येन प्रीणाति सद॑सस्प॑तये त्वा हु॒तं प्रा॒श्नामी॑त्याह स्व॒गाकृ॑त्यै
चतु॑रव॒त्तं भ॑वति ह॒विर्वै चतु॑रव॒त्तं प॒शवश्च॑तु॒रव॒त्तं य॑द्धोता॑

प्रा॒श्नीया॑द्धोता – [ ] 42

2.6.8.1 - Padam

प॒शवः॑ । वै । इ॒डा । स्व॑यम् । ए॒ति । द॒त्ते । काम॑म् । ए॒व ।
आ॒त्म॒ना । प॒शूना॑म् । ए॒ति । द॒त्ते । न । हि । अ॒न्यः । काम॑म् ।
प॒शूना॑म् । प्र॑यच्छतीति प्र – यच्छति । वाचः॑ । प॒तये॑ । त्वा । हु॒तम् ।
प्रेति॑ । अ॒श्नामि॑ । इति॑ । आ॒ह । वाच॑म् । ए॒व । भा॒गधे॑येनेति
भा॒ग – धे॑येन । प्री॒णाति॑ । सद॑सः । प॒तये॑ । त्वा । हु॒तम् । प्रेति॑ ।
अ॒श्नामि॑ । इति॑ । आ॒ह । स्व॒गाकृ॑त्या इति॑ स्व॒गा – कृ॑त्यै ।
चतु॑रव॒त्तमि॑ति चतुः – अ॒वत्त॑म् । भ॑वति । ह॒विः । वै ।
चतु॑रव॒त्तमि॑ति चतुः – अ॒वत्त॑म् । प॒शवः॑ ।

चतुर॑व॒त्तमि॑ति चतुः – अ॒व॒त्तम् । यत् । हो॒ता ॥

प्रा॒श्नी॒यादि॑ति प्र – अ॒ग्नि॒यात् । हो॒ता ॥ 42 (50)

2.6.8.2

ऽऽर्ति॑मा॒च्छेद्-यद॑ग्नौ जु॒हुयाद्-रु॒द्राय॑ प॒शून्पि॑ द॒ध्याद॑प॒शुर्य॑ज॒मानः॑
स्याद्-वा॒चस्प॑तये॒ त्वा हु॑तं प्रा॒श्नामी॑त्याह॒ परो॑क्षमे॒वन-ज्जु॑होति
सद॑सस्प॒तये॒ त्वा हु॑तं प्रा॒श्नामी॑त्याह॒ स्वगा॑कृ॒त्यै प्रा॒श्नन्ति॑ ती॒र्थ ए॒व
प्रा॒श्नन्ति॑ दक्षि॒णां द॑दाति ती॒र्थ ए॒व दक्षि॒णां द॑दाति वि

वा ए॒तद॑य॒ज्ञं – [ ] 43

2.6.8.2 - Padam

आ॒र्तिम् । ए॒ति । ऋ॒च्छेत् । यत् । अ॒ग्नौ । जु॒हुयात् । रु॒द्राय॑ ।
प॒शून् । अ॒पीति॑ । द॒ध्यात् । अ॒पशुः॑ । य॒ज॒मानः॑ । स्यात् । वा॒चः ।
प॒तये॑ । त्वा । हु॒तम् । प्रे॒ति । अ॒श्नामि॑ । इति॑ । आ॒ह । प॒रोक्ष॑मि॒ति
प॒रः – अ॒क्षम् । ए॒व । ए॒नत् । जु॒होति॑ । स॒द॒सः । प॒तये॑ । त्वा ।
हु॒तम् । प्रे॒ति । अ॒श्नामि॑ । इति॑ । आ॒ह । स्व॒गाकृ॑त्या इति॑
स्व॒गा – कृ॒त्यै । प्रे॒ति । अ॒श्नन्ति॑ । ती॒र्थे । ए॒व । प्रे॒ति । अ॒श्नन्ति॑ ।

दक्षिणाम् । ददाति । तीर्थे । एव । दक्षिणाम् । ददाति । वीति । वै ।

एतत् । यज्ञम् । 43 (50)

2.6.8.3

छिन्दन्ति यन्मध्यतः प्राश्नन्त्यद्भिर्मार्जयन्त आपो वै सर्वा देवता
देवताभिरेव यज्ञं सं तन्वन्ति देवा वै यज्ञाद्-रुद्रमन्तरायन्त्स
यज्ञमविध्यत् तं देवा अभि समगच्छन्त कल्पतां न इदमिति
तेऽब्रुवन्त् स्विष्टं वै न इदं भविष्यति यदिमं राधयिष्याम इति तथ्
स्विष्टकृतः स्विष्टकृत्त्वं तस्या ऽऽविद्धं नि - [ ] 44

2.6.8.3 - Padam

छिन्दन्ति । यत् । मध्यतः । प्राश्नन्तीति प्र - अश्नन्ति ।
अद्भिरित्यत् - भिः । मार्जयन्ते । आपः । वै । सर्वाः । देवताः ।
देवताभिः । एव । यज्ञम् । समिति । तन्वन्ति । देवाः । वै । यज्ञात् ।
रुद्रम् । अन्तः । आयन् । सः । यज्ञम् । अविध्यत् । तम् । देवाः ।
अभि । समिति । अगच्छन्त । कल्पताम् । नः । इदम् । इति । ते ।
अब्रुवन् । स्विष्टमिति सु - इष्टम् । वै । नः । इदम् । भविष्यति ।

यत् । इ॒मम् । रा॒ध॒यि॒ष्या॒मः । इति । तत् । स्वि॒ष्ट॒कृ॒त इति
स्वि॒ष्ट – कृ॒तः । स्वि॒ष्ट॒कृ॒त्त्व॒मिति॑ स्वि॒ष्ट॒कृ॒त् – त्वम् । तस्य॑ ।
आ॒वि॒द्ध॒मि॒त्या – वि॒द्धम् । नि॒रिति॑ । 44 (50)

2.6.8.4

–र॒कृ॒न्त॒न् यवे॑न॒ सं॒मि॒तं॑ तस्मा॒द्–यव॑मा॒त्रम॒व द्यौ॑द्–यज्ज्या॒योऽव॑द्–
यै॒द्–रो॒पये॑त् तद्–य॒ज्ञस्य॑ यदु॒प च॑ स्तृ॒णीया॑दभि
च॒ घा॒रये॑दु॒भय॑तः स॒ञ्चा॒यि कुर्या॑दव॒दाया॑भि घा॒रय॑ति द्विः संप॑द्यते
द्वि॒पाद्–य॒ज॒मा॒नः॑ प्र॒ति॒ष्ठि॒त्यै यत् ति॒रश्ची॑न॒–म॒ति–ह॒रे॒दन॑भि–वि॒द्धं
य॒ज्ञस्या॑भि वि॒ध्ये॒दग्रे॑ण॒ परि॑ ह॒रति॑ ती॒र्थे॒नै॒व परि॑ ह॒रति॑ तत् पू॒ष्णे
पर्य॑हरन् तत् – [ ] 45

2.6.8.4 - Padam

अ॒कृ॒न्त॒न् । यवे॑न । सं॒मि॒त॒मि॒ति सं – मि॒तम् । तस्मा॑त् ।
यव॑मा॒त्रमि॒ति यव॑ – मा॒त्रम् । अ॒वे॒ति । द्यौ॑त् । यत् । ज्या॑यः ।
अ॒व॒द्यौ॒दित्य॑व – द्यौ॑त् । रो॒पये॑त् । तत् । य॒ज्ञस्य॑ । यत् । उ॒पे॒ति । च॒ ।
स्तृ॒णीया॑त् । अ॒भी॒ति । च॒ । घा॒रये॑त् ।

उ॒भय॑तः स॒ञ्चा॒यीत्यु॑भयतः – स॒ञ्चा॒यि । कु॒र्यात् ।
 अ॒वदा॑येत्यव – दा॒य । अ॒भी॒ति । घा॒रय॑ति । द्विः । स॒मि॒ति । प॒द्यते॑ ।
 द्वि॒पादि॑ति द्वि – पात् । यज॑मानः । प्र॒ति॒ष्ठि॒त्या इति॑ प्र॒ति – स्थि॒त्यै ।
 यत् । ति॒रश्ची॑नम् । अ॒ति॒हरे॑दित्यति – ह॒रेत् ।
 अ॒न॒भि॒वि॒द्ध॒मित्य॑न॒भि – वि॒द्धम् । य॒ज्ञस्य॑ । अ॒भी॒ति । वि॒ध्येत् ।
 अ॒ग्रेण॑ । प॒री॒ति । ह॒रति॑ । ती॒र्थेन॑ । ए॒व । प॒री॒ति । ह॒रति॑ । तत् ।
 पू॒ष्णे । प॒री॒ति । अ॒हर॑न् । तत् । 45 (50)

2.6.8.5

पू॒षा प्रा॑श्य द॒तोऽरु॑णत् तस्मा॑त् पू॒षा प्र॑पि॒ष्टभा॑गोऽद॒न्त॒को
 हि तं दे॒वा अ॑ब्रुवन् वि वा अ॒यमा॑र्ध्यप्रा॒शि॒त्रियो॑ वा अ॒यम॑भू॒दिति॑
 तद्-बृ॒हस्प॑तये॒ पर्य॑हरन्थ् सोऽ॒बि॒भेद्-बृ॒हस्प॑तिरि॒त्थं वा॑व स्य
 आ॒र्ति॒माऽरि॑ष्यतीति॒ स ए॒तं म॑न्त्रमप॒श्यथ् सूर्य॑स्य त्वा चक्षु॑षा प्र॒ति
 प॒श्या॑मीत्यब्रवी॒न्न हि सूर्य॑स्य चक्षुः – [ ] 46

2.6.8.5 - Padam

पू॒षा । प्रा॒श्येति॑ प्र – अ॒श्य । द॒तः । अ॒रुण॑त् । तस्मा॑त् । पू॒षा ।
 प्र॒पि॒ष्टभा॑ग इति॑ प्र॒पि॒ष्ट – भा॒गः । अ॒दन्त॑कः । हि । तम् । दे॒वाः ।
 अ॒ब्रुव॑न् । वी॒ति । वै । अ॒यम् । आ॒र्धि । अ॒प्रा॒शि॒त्रिय॑
 इत्य॑प्र – अ॒शि॒त्रियः॑ । वै । अ॒यम् । अ॒भूत् । इति॑ । तत् ।
 बृ॒हस्प॑तये । प॒रीति॑ । अ॒हर॑न् । सः । अ॒बि॒भेत् । बृ॒हस्प॑तिः ।
 इ॒त्थम् । वाव । स्यः । आ॒र्तिम् । ए॒ति । अ॒रि॒ष्यति॑ । इति॑ । सः ।
 ए॒तम् । म॒न्त्रम् । अ॒प॒श्यत् । सूर्य॑स्य । त्वा । चक्षु॑षा । प्र॒तीति॑ ।
 प॒श्यामि॑ । इति॑ । अ॒ब्रवी॑त् । न । हि । सूर्य॑स्य । चक्षुः॑ । 46 (50)

2.6.8.6

किं॑ च॒न हि॒नस्ति॑ सोऽ॒बि॒भेत् प्र॒तिगृ॑ह्णन्तं मा हि॒ॐसि॒ष्यतीति॑
 दे॒वस्य॑ त्वा स॒वितुः॑ प्र॒सर्वे॑ऽ॒श्विनो॑र्बा॒हुभ्यां॑ पू॒ष्णो ह॒स्ताभ्यां॑
 प्र॒ति गृ॑ह्णामीत्य॑ब्रवी॒थ् स॒वितृ॑प्र॒सूत॑ ए॒वैन॑द्ब्रह्म॒णा दे॒वता॑भिः
 प्र॒त्यगृ॑ह्णाथ् सोऽ॒बि॒भेत् प्रा॒श्नन्तं॑ मा हि॒ॐसि॒ष्यतीत्य॑ग्ने॒स्त्वा

ऽऽस्ये॑न प्रा॒श्ना॒मीत्य॑ब्रवी॒न्न ह्य॒ग्ने॒रास्यं॑ किञ्च॒न

हि॒नस्ति॑ सोऽ॒बिभे॑त् – [ ] 47

2.6.8.6 - Padam

किम् । च॒न । हि॒नस्ति॑ । सः । अ॒बिभे॑त् । प्र॒तिगृ॑ह्णन्तमि॒ति
प्र॒ति – गृ॑ह्णन्तम् । मा । हि॒॒सिष्य॑ति । इति॑ । दे॒वस्य॑ । त्वा ।
स॒वि॒तुः । प्र॒स॒व इति॑ प्र – स॒वे । अ॒श्विनोः॑ । बा॒हुभ्या॑मि॒ति
बा॒हु – भ्या॑म् । पू॒ष्णः । ह॒स्ताभ्या॑म् । प्र॒तीति॑ । गृ॑ह्णामि । इति॑ ।
अ॒ब्रवी॑त् । स॒वि॒तृप्र॑सूत इति॑ स॒वि॒तृ – प्र॑सूतः । ए॒व । ए॒नत् ।
ब्र॒ह्म॒णा । दे॒वता॑भिः । प्र॒तीति॑ । अ॒गृह्णा॑त् । सः । अ॒बिभे॑त् ।
प्रा॒श्नन्त॑मि॒ति प्र – अ॒श्नन्त॑म् । मा । हि॒॒सिष्य॑ति । इति॑ । अ॒ग्नेः ।
त्वा । आ॒स्ये॑न । प्रेति॑ । अ॒श्ना॒मि । इति॑ । अ॒ब्रवी॑त् । न । हि ।
अ॒ग्नेः । आ॒स्यम् । किम् । च॒न । हि॒नस्ति॑ । सः ।
अ॒बिभे॑त् । 47 (50)

2.6.8.7

प्रा॒शितं॑ मा॒हि॒॒सि॒ष्य॒तीति॑ ब्रा॒ह्म॒णस्यो॒दरे॑णे॒त्य॑ ब्रवी॒न्न हि॑ ब्रा॒ह्म॒णस्यो॒दरं॑
किं॑ च॒न हि॒नस्ति॑ बृ॒हस्प॑तेर्ब्रह्म॒णेति॑ स हि ब्रह्मि॒ष्ठोऽप॒ वा ए॒तस्मात्॑
प्रा॒णाः क्रा॒मन्ति॑ यः प्रा॒शि॒त्रं प्रा॒श्ना॒त्यद्भि॑-मार्ज॒यित्वा॑ प्रा॒णान्त् सं
मृ॒शते॑ऽमृतं॑ वै प्रा॒णा अ॒मृत॑मापः प्रा॒णाने॒व यथा॑स्थानमुप॒ ह्वय॑ते । 48

2.6.8.7 - Padam

प्रा॒शित॑मिति प्र-अ॒शित॑म् । मा । हि॒॒सि॒ष्य॒ति । इति॑ । ब्रा॒ह्म॒णस्य॑ ।
उद॑रेण । इति॑ । अ॒ब्रवी॑त् । न । हि । ब्रा॒ह्म॒णस्य॑ । उद॑रम् । किम् ।
च॒न । हि॒नस्ति॑ । बृ॒हस्प॑तेः । ब्रह्म॒णा । इति॑ । सः । हि । ब्रह्मि॒ष्ठः ।
अपे॑ति । वै । ए॒तस्मात् । प्रा॒णा इति॑ प्र - अ॒नाः । क्रा॒मन्ति॑ । यः ।
प्रा॒शि॒त्रमिति॑ प्र - अ॒शि॒त्रम् । प्रा॒श्ना॒तीति॑ प्र - अ॒श्ना॒ति ।
अ॒द्भिरि॑त्यत् - भिः । मार्ज॒यित्वा । प्रा॒णानिति॑ प्र-अ॒नान् । स॒मिति॑ ।
मृ॒शते॑ । अ॒मृत॑म् । वै । प्रा॒णा इति॑ प्र - अ॒नाः । अ॒मृत॑म् । आ॒पः ।
प्रा॒णानिति॑ प्र - अ॒नान् । ए॒व । यथा॑स्थानमिति॑ यथा - स्थानम् ।

उ॒पेति॑ । ह॒यते॑ । 48 (44)

(प्रा॒श्नी॒याद्धो॑ता – य॒ज्ञं – नि – र॒हर॑न्त – च॒क्षुः – रा॒स्यं किञ्च॑न
हि॒न॒स्ति सोऽ॒वि॒भे – च॒तुश्च॑त्वारि॒ंश॑च्च) (A8)

2.6.9.1

अ॒ग्नी॒ध आ द॑धा-त्य॒ग्नि॒मु॒खा-ने॒वर्तू॑न् प्री॒णाति॑ स॒मि॒ध॒मा
द॒धात्यु॑त्तरा॒सा-मा॒हुती॑नां प्र॒ति॒ष्ठित्या॑ अथो॒ समि॑द्वत्ये॒व जु॑होति
परि॒धी॒न्त्सं मा॑र्ष्टि पु॒नात्ये॑वैनान्त्सं स॒कृत् स॒कृत्सं मा॑र्ष्टि परा॒डिव॑
ह्ये॒तर्हि॑ य॒ज्ञश्च॑तुः संप॒द्यते॑ च॒तुष्पा॑दः प॒शवः॑ प॒शूने॒वाव रु॑न्धे ब्र॒ह्मन्
प्र॒स्था॒स्याम॑ इ॒त्याहा॒त्र वा ऐ॒तर्हि॑ य॒ज्ञः श्रि॒तो – [ ] 49

2.6.9.1 - Padam

अ॒ग्नी॒ध इत्य॑ग्नि – इ॒धे॑ । ए॒ति । द॒धाति॑ ।
अ॒ग्नि॒मु॒खानि॑त्य॒ग्नि – मु॒खान् । ए॒व । ऋ॒तून् । प्री॒णाति॑ । स॒मि॒ध॒मिति॑
सं – इ॒धम् । ए॒ति । द॒धाति॑ । उ॒त्तरा॒सामि॑त्युत् – त॒रा॒साम् ।
आ॒हुती॑नामि॒त्या – हु॒तीना॑म् । प्र॒ति॒ष्ठित्या॑ इति॒ प्रति॑ – स्वि॒त्यै ।

अथो॑ इति॑ । समि॒द्वतीति॑ समि॒त् – वति॑ । ए॒व । जुहो॑ति ।
 परि॒धीनि॑ति परि – धीन् । समि॒ति । मा॒र्ष्टि । पु॒नाति॑ । ए॒व । ए॒नान् ।
 सकृ॑त्सकृ॑दिति॑ सकृ॒त् – सकृ॒त् । समि॒ति । मा॒र्ष्टि । परा॑ङ् । इ॒व ।
 हि । ए॒तर्हि॑ । य॒ज्ञः । चतुः॑ । समि॒ति । प॒द्यते॑ । चतु॑ष्पाद इति॑
 चतुः॑ – पा॒दः । प॒शवः॑ । प॒शून् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । ब्र॒ह्मन् ।
 प्रेति॑ । स्था॒स्यामः॑ । इति॑ । आ॒ह । अ॒त्र । वै । ए॒तर्हि॑ । य॒ज्ञः ।

श्रितः । 49 (50)

2.6.9.2

यत्र॑ ब्र॒ह्मा यत्रै॒व य॒ज्ञः श्रि॒तस्त॑त ए॒वैन॒मा र॑भते॒ यद्ध॑स्तेन
 प्र॒मी॒वे॒द्वेप॑नः स्याद्य॒च्छीर्ष॑णा शी॒र्ष॒क्ति॒मान्थ् – स्याद्य॒त् तू॒ष्णी॒मासी॒ता
 ऽसं॑प्र॒त्तो य॒ज्ञः स्या॒त् प्र॒ति॒ष्ठे॒त्ये॒व ब्रू॑याद् – वा॒चि वै य॒ज्ञः श्रि॒तो यत्रै॒व
 य॒ज्ञः श्रि॒तस्त॑त ए॒वैन॒ञ् सं प्र॑ यच्छति॒ दे॒व स॒वित॑रे॒तत् ते

प्रा – [ ] 50

2.6.9.2 - Padam

य॒त्र । ब्र॒ह्मा । य॒त्र । ए॒व । य॒ज्ञः । श्रि॒तः । त॒तः । ए॒व । ए॒नम् ।
ए॒ति । र॒भ॒ते । य॒त् । ह॒स्ते॒न । प्र॒मी॒वे॒दि॒ति॒ प्र – मी॒वे॒त् । वे॒प॒नः ।
स्या॒त् । य॒त् । शी॒र्ष्णा । शी॒र्ष॒क्ति॒मा॒नि॒ति॒ शी॒र्ष॒क्ति॒-मा॒न् । स्या॒त् ।
य॒त् । तू॒ष्णी॒म् । आ॒सी॒त । अ॒संप्र॒त्त इ॒त्यसं॑-प्र॒त्तः । य॒ज्ञः । स्या॒त् ।
प्र॒ति । ति॒ष्ठ । इ॒ति॒ । ए॒व । ब्रू॒या॒त् । वा॒चि॒ । वै । य॒ज्ञः । श्रि॒तः ।
य॒त्र । ए॒व । य॒ज्ञः । श्रि॒तः । त॒तः । ए॒व । ए॒नम् । स॒म् । प्रे॒ति॒ ।
य॒च्छ॒ति॒ । दे॒व । स॒वि॒तः । ए॒त॒त् । ते॒ । प्रे॒ति॒ । 50 (50)

2.6.9.3

-ऽऽहे॒त्याह॑ प्र॒सू॒त्यै बृ॒ह॒स्प॒ति॒ ब्र॒ह्मे॒त्याह॑ स॒ हि ब्र॒ह्मि॒ष्ठः स॒ य॒ज्ञं
पा॒हि स॒ य॒ज्ञ॒प॒तिं पा॒हि स॒ मां पा॒ही॒त्याह॑ य॒ज्ञाय॑ य॒ज॒मा॒नाया॑ऽऽत्म॒ने
ते॒भ्य ए॒वाऽऽशि॒ष॒मा शा॒स्तेऽना॒र्त्या आ॒श्राव्या॑ऽऽह॒ दे॒वान् य॒जे॒ति॒
ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो व॒द॒न्ती॒ष्टा दे॒वता॑ अ॒थ क॒त॒म ए॒ते दे॒वा इ॒ति छ॒न्दा॒ऽसी॒ति॒
ब्रू॒याद्-गा॒य॒त्रीं त्रि॒ष्टु॒भं – [ ] 51

2.6.9.3 - Padam

आ॒ह । इति॑ । आ॒ह । प्र॒सू॒त्या इति॑ प्र – सू॒त्यै । बृ॒ह॒स्पतिः॑ । ब्र॒ह्मा ।
इति॑ । आ॒ह । सः । हि । ब्र॒ह्मि॒ष्ठः । सः । य॒ज्ञम् । पा॒हि । सः ।
य॒ज्ञप॑तिमिति॑ य॒ज्ञ – प॒तिम् । पा॒हि । सः । मा॒म् । पा॒हि । इति॑ ।
आ॒ह । य॒ज्ञाय॑ । य॒ज॒मा॒नाय॑ । आ॒त्म॒नै । ते॒भ्यः । ए॒व ।
आ॒शि॒ष॒मि॒त्या – शि॒ष॒म् । ए॒ति । शा॒स्ते । अ॒ना॒त्यै ।
आ॒श्रा॒व्ये॒त्या – श्रा॒व्य । आ॒ह । दे॒वान् । य॒ज । इति॑ । ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒न
इति॑ ब्र॒ह्म – वा॒दि॒नः । व॒द॒न्ति । इ॒ष्टाः । दे॒वताः॑ । अथ॑ । क॒त॒मे ।
ए॒ते । दे॒वाः । इति॑ । छ॒न्दा॒ꣳसि । इति॑ । ब्रू॒यात् । गा॒य॒त्री॒म् ।
त्रि॒ष्टु॒भ॒म् । 51 (50)

2.6.9.4

ज॒गती॑मि॒त्यथो॑ ख॒ल्वाहु॑र्ब्रा॒ह्म॒णा वै छ॒न्दा॒ꣳसी॒ति ता॒ने॒व तद्-य॑जति
दे॒वानां॑ वा॒ इ॒ष्टा दे॒वता॑ आ॒स॒न्न॒थाग्नि॑र्नो॒दज्ज्व॑लत् तं दे॒वा
आ॒हु॒ती॒भि-र॑नू॒याजे॑ष्व॒न्व-वि॒न्दन्॑ य॒दनू॒याजा॑न् य॒ज॒त्यग्नि॑मे॒व तथ्

स॒मि॒न्ध ए॒तदु॒र्वै॒ नामा॑ऽऽसु॒र आ॒सी॒त् स ए॒तर्हि॑ य॒ज्ञस्या॑
ऽऽशि॒षम॑वृ॒ङ्क्ते॒ यद् ब्रू॒यादे॒त – [ ] 52

2.6.9.4 - Padam

ज॒गती॑म् । इति॑ । अथो॑ इति॑ । ख॒लु । आ॒हुः । ब्रा॒ह्म॒णाः । वै ।
छन्दा॑ऽसि । इति॑ । तान् । ए॒व । तत् । य॒जति॑ । दे॒वाना॑म् । वै ।
इ॒ष्टाः । दे॒वताः॑ । आ॒सन् । अथ॑ । अ॒ग्निः । न । उ॒दिति॑ ।
अ॒ज्व॒लत् । तम् । दे॒वाः । आ॒हुती॑भिरि॒त्याहु॑ति – भिः ।
अ॒नू॒या॒जे॒ष्वित्य॑नु – या॒जेषु॑ । अ॒न्विति॑ । अ॒वि॒न्दन् । यत् ।
अ॒नू॒या॒जा॒नित्य॑नु – या॒जान् । य॒जति॑ । अ॒ग्निम् । ए॒व । तत् । स॒मिति॑ ।
इ॒न्धे । ए॒तदुः । वै । नाम॑ । आ॒सु॒रः । आ॒सी॒त् । सः । ए॒तर्हि॑ ।
य॒ज्ञस्य॑ । आ॒शि॒षमि॒त्या – शि॒षम् । अ॒वृ॒ङ्क्ते॒ । यत् । ब्रू॒यात् ।

ए॒तत् । 52 (50)

2.6.9.5

–दु॑ द्या॒वापृ॑थि॒वी भ॒द्र–म॒भू॒दित्ये॑तदु॒–मे॒वाऽऽसु॒रं य॒ज्ञस्या॑ऽऽशि॒षं
ग॒मये॑दि॒दं द्या॒वापृ॑थि॒वी भ॒द्रम॒भू॒दित्ये॑व ब्रू॒याद्–य॒ज॒मान॑मे॒व

य॒ज्ञस्याऽऽशि॑षं ग॒मय॑त्या॒र्ध्मं सू॒क्तवा॒कमु॒त नमो॑वा॒कमि॒-त्याहे॒दम॒राथ्-
स्मेति॑ वावै॒तदाहो॑प॒श्रितो॑ दि॒वः पृ॒थिव्यो॑रि॒त्याह॑ द्यावापृ॒थिव्यो॑र्हि॒ यज्ञ॑
उप॒श्रित॑ ओम॒न्वती॑ तेऽस्मिन् य॒ज्ञे यज॑मान द्यावापृ॒थिवी॑ - [ ] 53

2.6.9.5 - Padam

उ । द्यावापृ॒थिवी॑ इति॑ द्यावा - पृ॒थिवी॑ । भ॒द्रम् । अ॒भूत् । इति॑ ।
ए॒तदु॒म् । ए॒व । आ॒सुर॒म् । य॒ज्ञस्य॑ । आ॒शिष॒मित्या॑ - शि॒षम् ।
ग॒मये॑त् । इ॒दम् । द्यावापृ॒थिवी॑ इति॑ द्यावा - पृ॒थिवी॑ । भ॒द्रम् ।
अ॒भूत् । इति॑ । ए॒व । ब्रू॒यात् । यज॑मानम् । ए॒व । य॒ज्ञस्य॑ ।
आ॒शिष॒मित्या॑ - शि॒षम् । ग॒मय॑ति । आ॒र्ध्मं । सू॒क्तवा॒कमि॒ति
सू॒क्त - वा॒कम् । उ॒त । नमो॑वा॒कमि॒ति नमः॑-वा॒कम् । इति॑ । आ॒ह ।
इ॒दम् । अ॒राथ्स्म॑ । इति॑ । वा॒व । ए॒तत् । आ॒ह । उप॒श्रित॑
इत्यु॒प - श्रि॒तः । दि॒वः । पृ॒थिव्योः॑ । इति॑ । आ॒ह ।
द्यावापृ॒थिव्यो॑रिति॑ द्यावा - पृ॒थिव्योः॑ । हि॒ । य॒ज्ञः । उप॒श्रित॑
इत्यु॒प - श्रि॒तः । ओम॒न्वती॑ इत्योम॒न् - व॒ती । ते॒ । अ॒स्मिन् ।

य॒ज्ञे । य॒ज॒मा॒न । द्या॒वापृ॒थि॒वी इति॑ द्या॒वा – पृ॒थि॒वी । 53 (50)

2.6.9.6

स्ता॒मि॒त्या॒हा ऽऽशि॒षमे॒वैता॒मा शा॒स्ते यद्ब्रू॒याथ् सू॒पाव॒साना च॑
स्व॒ध्यव॒साना चेति॑ प्र॒मायु॑को य॒ज॒मा॒नः स्या॒द्यदा॑ हि प्र॒मीय॑ते
ऽथे॒मामु॑पाव॒स्यति॑ सू॒पच॒रणा च॑ स्व॒धिच॒रणा चे॒त्येव॑ ब्रू॒याद्-
वरी॑यसीमे॒वास्मै॑ ग॒व्यूति॒मा शा॒स्ते न प्र॒मायु॑को भवति
तयो॑रा॒विद्य॒ग्निरि॒दं ह॒विर॒जुष॑तेत्या॒ह या अया॑क्ष्म – [ ] 54

2.6.9.6 - Padam

स्ता॒म् । इति॑ । आ॒ह । आ॒शि॒षमि॒त्या-शि॒षम् । ए॒व । ए॒ताम् । ए॒ति ।
शा॒स्ते । यत् । ब्रू॒यात् । सू॒पाव॒सानेति॑ सु – उ॒पाव॒साना । च ।
स्व॒ध्यव॒सानेति॑ सु – अ॒ध्यव॒साना । च । इति॑ । प्र॒मायु॑क इति॑
प्र – मा॒यु॒कः । य॒ज॒मा॒नः । स्या॒त् । यदा॑ । हि ।
प्र॒मीय॑त इति॑ प्र – मी॒यते॑ । अथ॑ । इ॒माम् ।
उ॒पाव॒स्यतीत्यु॑प – अ॒वस्य॑ति । सू॒पच॒रणेति॑ सु – उ॒पच॒रणा । च ।
स्व॒धिच॒रणेति॑ सु – अ॒धिच॒रणा । च । इति॑ । ए॒व । ब्रू॒यात् ।

वरी॑यसी॒म् । ए॒व । अ॒स्मै । ग॒व्यू॒तिम् । ए॒ति । शा॒स्ते । न ।
प्र॒मायु॑क॒ इति॑ प्र – मा॒यु॒कः । भ॒वति॑ । तयोः॑ । आ॒विदी॑त्या – वि॒दि ।
अ॒ग्निः । इ॒दम् । ह॒विः । अ॒जुष॑त । इति॑ । आ॒ह । याः ।
अ॒याक्ष्म॑ । 54 (50)

2.6.9.7

दे॒वता॑स्ता अ॒रीर॑धा॒मेति॑ वावै॒तदा॑ह॒ यन्न॑ नि॒र्दिशे॑त् प्र॒तिवेशं॑ य॒ज्ञस्या॑
ऽऽशी॑र्गच्छे॒दा शा॒स्तेऽयं॑ य॒जमा॑नो॒ऽसावि॑त्याह॒ नि॒र्दिश्यै॑वैन॒ सुव॑र्गं
लोकं॑ ग॒मय॑त्या॒युरा शा॒स्ते सु॑प्र॒जास्त्व॑मा शा॒स्त इत्या॑हा ऽशि॒षमे॑वै
ता॒मा शा॒स्त स॑जा॒तव॑नस्या॒मा शा॒स्त इत्या॑ह प्रा॒णा वै स॑जा॒ताः

प्रा॒णाने॑व – [ ] 55

2.6.9.7 - Padam

दे॒वताः॑ । ताः । अ॒रीर॑धा॒म । इति॑ । वा॒व । ए॒तत् । आ॒ह । यत् । न ।
नि॒र्दिशे॑दिति॑ निः – दि॒शेत् । प्र॒तिवेश॑मिति॑ प्र॒ति – वे॒शम् ।
य॒ज्ञस्य॑ । आ॒शीरि॑त्या – शीः । ग॒च्छेत् । ए॒ति । शा॒स्ते । अ॒यम् ।
य॒जमा॑नः । अ॒सौ । इति॑ । आ॒ह । नि॒र्दिश्ये॑ति॑ निः – दि॒श्य । ए॒व ।

ए॒नम् । सु॒व॒र्गमि॑ति सु॒वः-ग॑म् । लो॒कम् । ग॒म॒य॒ति॑ । आ॒युः । ए॒ति॑ ।
 शा॒स्ते॑ । सु॒प्र॒जास्त्वमि॑ति सु॒प्र॒जाः - त्व॑म् । ए॒ति॑ । शा॒स्ते॑ ।
 इ॒ति॑ । आ॒ह॒ । आ॒शि॒ष॒मि॒त्या-शि॑षम् । ए॒व । ए॒ताम् । ए॒ति॑ । शा॒स्ते॑ ।
 स॒जा॒त॒व॒नस्यामि॑ति स॒जा॒त - व॒नस्या॑म् । ए॒ति॑ । शा॒स्ते॑ । इ॒ति॑ ।
 आ॒ह॒ । प्रा॒णा इ॒ति॑ प्र - अ॒नाः । वै । स॒जा॒ता इ॒ति॑ स - जा॒ताः ।
 प्रा॒णानि॑ति प्र - अ॒नान् । ए॒व । 55 (50)

2.6.9.8

ना॒न्तरे॑ति तद॒ग्नि॒र्दे॒वो दे॒वेभ्यो॑ व॒न॒ते व॒यम॒ग्नेर्मा॑नु॒षा इ॒त्याहा॑ग्नि॒र्दे॒वेभ्यो॑
 व॒नु॒ते व॒यं म॒नुष्ये॑भ्य इ॒ति वा॒वैत॑दाहे॒ह ग॒तिर्वा॑म॒स्येदं॑ च न॒मो
 दे॒वेभ्य॑ इ॒त्याह॑ याश्चै॒व दे॒वता॑ य॒जति॑ याश्च न ताभ्य॑ ए॒वोभ्यी॑भ्यो
 नम॑स्क॒रोत्या॒त्मनो॑ऽना॒त्यै । 56

2.6.9.8 - Padam

न । अ॒न्तः । ए॒ति॑ । तत् । अ॒ग्निः । दे॒वः । दे॒वेभ्यः॑ । व॒न॒ते । व॒यम् ।
 अ॒ग्नेः । मा॒नु॒षाः । इ॒ति॑ । आ॒ह॒ । अ॒ग्निः । दे॒वेभ्यः॑ । व॒नु॒ते । व॒यम् ।
 म॒नुष्ये॑भ्यः । इ॒ति॑ । वा॒व । ए॒तत् । आ॒ह॒ । इ॒ह । ग॒तिः । वा॒म॒स्य॑ ।

इ॒दम् । च॒ । नमः॑ । दे॒वै॒भ्यः॑ । इति॑ । आ॒ह । याः । च॒ । ए॒व ।
 दे॒वताः॑ । य॒जति॑ । याः । च॒ । न । ता॒भ्यः॑ । ए॒व । उ॒भयी॑भ्यः ।
 नमः॑ । क॒रोति॑ । आ॒त्मनः॑ । अ॒ना॒त्यै॑ । 56 (46)

(श्रितः - ते प्र - त्रिष्टुभ - मेतद् - द्यावापृथिवी - या अयाक्ष्म-
 प्राणानेव - षट्चत्वारिंशच्च) (A9)

2.6.10.1

दे॒वा वै॑ य॒ज्ञस्य॑ स्व॒गाक॑र्तारिं नाविन्दन् ते शँयुं॑ बा॒र्हस्प॑त्यम॒ब्रुव॑न्निमं
 नो य॒ज्ञः स्व॒गा कु॑र्विति सोऽब्र॑वीद्वरं वृ॒णै यदे॒वा-ब्रा॑ह्म॒णो॒क्तो-
 ऽश्र॑द्धानो यजातै सा मे य॒ज्ञस्याऽऽशी॑रसदिति तस्माद्-
 यदब्रा॑ह्म॒णो॒क्तोऽश्र॑द्धानो यजते शँयु॑मेव तस्य बा॒र्हस्प॑त्यं य॒ज्ञस्याऽऽशी॑र्गच्छत्येतन्ममेत्यब्र॑वीत् किं मे प्र॒जाया - [ ] 57

2.6.10.1 - Padam

दे॒वाः । वै । य॒ज्ञस्य॑ । स्व॒गाक॑र्तारमिति स्व॒गा - क॑र्तारिम् । न ।
 अ॒वि॒न्दन् । ते । शँयु॑मिति शं - युम् । बा॒र्हस्प॑त्यम् । अ॒ब्रुव॑न् ।
 इ॒मम् । नः । य॒ज्ञम् । स्व॒गेति॑ स्व - गा । कु॒रु । इति॑ । सः ।

अ॒ब्रवी॑त् । व॒रम् । वृ॒णै । यत् । ए॒व । अ॒ब्रा॒ह्म॒णो॒क्त॑
 इ॒त्य॒ब्रा॒ह्म॒ण॒ – उ॒क्तः॑ । अ॒श्रद्द॒धान॒ इ॒त्य॒श्रत् – द॒धानः॑ । य॒जा॒तै । सा ।
 मे । य॒ज्ञ॒स्य॑ । आ॒शी॒रि॒त्या – शीः॑ । अ॒सत् । इ॒ति॑ । तस्मा॑त् । यत् ।
 अ॒ब्रा॒ह्म॒णो॒क्त॑ इ॒त्य॒ब्रा॒ह्म॒ण॒ – उ॒क्तः॑ । अ॒श्रद्द॒धान॒ इ॒त्य॒श्रत् – द॒धानः॑ ।
 य॒ज॒ते । शं॑युमि॒ति शं॑-युम् । ए॒व । त॒स्य॑ । बा॒र्ह॒स्प॒त्यम् । य॒ज्ञ॒स्य॑ ।
 आ॒शी॒रि॒त्या – शीः॑ । ग॒च्छ॒ति॑ । ए॒तत् । म॒म॑ । इ॒ति॑ । अ॒ब्रवी॑त् ।
 कि॒म् । मे॒ । प्र॒जा॒या इ॒ति प्र॑ – जा॒याः॑ । 57 (50)

2.6.10.2

इ॒ति यो॑ऽप॒गु॒रा॒तै॑ श॒तेन॑ या॒तया॑द्यो नि॒हन॑त् स॒हस्रे॑ण या॒तया॑द्यो लो॒हितं॑
 क॒र॒व॒द्या॒व॒तः प्र॒स्क॒द्य पा॒ञ्च॒सू॒न्थ॑ सं गृ॒ह्णा॒त् ता॒व॒तः सँ॒व॒त्स॒रान्
 पि॒तृ॒लो॒कं न॑ प्र॒जा॒ना॒दि॒ति॑ तस्मा॑द्-ब्रा॒ह्म॒णाय॑ ना॒प॒ गुरे॑त न नि॒ह॒न्या॒न्न
 लो॒हितं॑ कुर्या॒दि॒ता॒व॒ता है॒न॒सा भ॒व॒ति॑ तच्छँ॒यो॒रा वृ॒णी॒म॒ह॒ इ॒त्या॒ह
 य॒ज्ञ॒मे॒व त॒थ् स्व॒गा क॒रो॒ति॑ त – [ ] 58

2.6.10.2 - Padam

इति॑ । यः॑ । अ॒प॒गु॒रा॒ता इत्य॑प – गु॒रा॒तै॑ । श॒तेन॑ । या॒तया॑त् । यः॑ ।
नि॒ह॒न॒दि॒ति नि – ह॒न॒त् । स॒ह॒स्रे॑ण । या॒तया॑त् । यः॑ । लो॒हि॒त॒म् ।
क॒र॒व॒त् । या॒व॒तः । प्र॒स्क॒द्येति॑ प्र – स्क॒द्य । पा॒ञ्॒सून् । स॒ंगृ॒ह्णा॒दि॒ति
सं – गृ॒ह्णा॒त् । ता॒व॒तः । स॒व॒थ्स॒रा॒नि॒ति सं – व॒थ्स॒रा॒न् ।
पि॒तृ॒लो॒क॒मि॒ति पि॒तृ-लो॒क॒म् । न । प्रेति॑ । जा॒ना॒त् । इति॑ । तस्मा॑त् ।
ब्रा॒ह्म॒णाय॑ । न । अपेति॑ । गु॒रे॒त । न । नी॒ति । ह॒न्या॒त् । न ।
लो॒हि॒त॒म् । कु॒र्या॒त् । ए॒ता॒व॒ता । ह॒ । ए॒न॒सा । भ॒व॒ति । तत् ।
शं॒यो॒रि॒ति शं-योः॑ । ए॒ति । वृ॒णी॒म॒हे । इति॑ । आ॒ह । य॒ज्ञ॒म् । ए॒व ।
तत् । स्व॒गेति॑ स्व – गा । क॒रो॒ति । तत् । 58 (50)

2.6.10.3

-च्छं॑यो॒रा वृ॒णी॒म॒ह इत्या॑ह शं॒यु॒मे॒व बा॒र्ह॒स्प॒त्यं भा॒ग॒धे॒येन॑
स॒म॒र्ध॒य॒ति गा॒तुं य॒ज्ञाय॑ गा॒तुं य॒ज्ञ॒प॒तय॑ इत्या॑हा ऽऽशि॒ष॒मे॒वै ता॒मा
शा॒स्ते सो॒मं य॒ज॒ति रे॒त ए॒व तद्-द॒धा॒ति त्व॒ष्टा॒रं य॒ज॒ति रे॒त ए॒व हि॒तं

त्वष्टा॑ रू॒पाणि॑ वि॒ करो॑ति दे॒वानां॑ पत्नी॒र्यज॑ति मिथु॒नत्वा॒याग्निं॑ गृ॒हप॑तिं
य॒जति॑ प्र॒तिष्ठि॑त्यै जा॒मि वा ए॒तद्-य॒ज्ञस्य॑ क्रि॒यते॑ – [ ] 59

2.6.10.3 - Padam

शँ॒योरि॑ति शं – योः । ए॒ति । वृ॒णीम॑हे । इति॑ । आ॒ह । शँ॒युमि॑ति
शं – यु॒म् । ए॒व । बा॒र्हस्प॑त्यम् । भा॒गधे॑ये॒नेति॑ भा॒ग – धे॑ये॒न ।
समि॑ति । अ॒र्धय॑ति । गा॒तुम् । य॒ज्ञाय॑ । गा॒तुम् । य॒ज्ञप॑तय इति
य॒ज्ञ-प॑तये । इति॑ । आ॒ह । आ॒शिष॑मित्या॒ – शि॒षम् । ए॒व । ए॒ताम् ।
ए॒ति । शा॒स्ते । सोम॑म् । य॒जति॑ । रे॒तः । ए॒व । तत् । द॒धाति॑ ।
त्वष्टा॑रम् । य॒जति॑ । रे॒तः । ए॒व । हि॒तम् । त्वष्टा॑ । रू॒पाणि॑ । वी॒ति ।
क॒रोति॑ । दे॒वाना॑म् । पत्नीः॑ । य॒जति॑ । मिथु॒नत्वा॒येति॑ मिथु॒न-त्वा॒य ।
अ॒ग्निम् । गृ॒हप॑तिमि॒ति गृ॒ह – प॑तिम् । य॒जति॑ । प्र॒तिष्ठि॑त्या इति
प्र॒ति – स्थि॑त्यै । जा॒मि । वै । ए॒तत् । य॒ज्ञस्य॑ । क्रि॒यते॑ । 59 (50)

2.6.10.4

यदा॑ज्ये॒न प्र॑याजा इ॒ज्यन्त॑ आ॒ज्ये॒न प॑त्नीसँयाजा ऋच॑मनूच्य
पत्नी॑सँया॒जाना॑मृ॒चा य॒जत्य॑जामि॒त्वाया॑थो मिथु॒नत्वा॒य प॒ङ्क्ति॑ प्रा॒यणो॑ वै

य॒ज्ञः प॒ङ्क्त्यु॑दयनः पञ्च प्रयाजा इज्यन्ते चत्वारः पत्नीसँयाजाः
समिष्टय॒जुः पञ्च॒मं प॒ङ्क्ति॑मे॒वानु॑ प्रयन्ति प॒ङ्क्ति॑मनू॒द्यन्ति॑ । 60

2.6.10.4 - Padam

यत् । आ॒ज्ये॒न । प्र॒या॒जा इति॑ प्र – या॒जाः । इ॒ज्यन्ते॑ । आ॒ज्ये॒न ।
प॒त्नीसँ॑या॒जा इति॑ प॒त्नी – सँ॑या॒जाः । ऋ॒चम् ।
अ॒नू॒च्येत्य॑नु – उ॒च्ये॑ । प॒त्नीसँ॑या॒जाना॑मिति॑ प॒त्नी – सँ॑या॒जाना॑म् ।
ऋ॒चा । य॒जति॑ । अ॒जा॒मि॒त्वाये॑त्य॒जामि॑ – त्वा॒य । अथो॑ इति॑ ।
मि॒थु॒नत्वा॑येति॑ मि॒थु॒न – त्वा॒य । प॒ङ्क्ति॑प्रा॒यण॑ इति॑ प॒ङ्क्ति॑ – प्रा॒यणः॑ ।
वै । य॒ज्ञः । प॒ङ्क्त्यु॑दयन इति॑ प॒ङ्क्ति॑ – उ॒दय॑नः । पञ्च॑ । प्र॒या॒जा
इति॑ प्र – या॒जाः । इ॒ज्यन्ते॑ । च॒त्वारः॑ । प॒त्नीसँ॑या॒जा इति॑
प॒त्नी – सँ॑या॒जाः । स॒मि॒ष्टय॒जुरिति॑ स॒मि॒ष्ट – य॒जुः । पञ्च॑मम् ।
प॒ङ्क्ति॑म् । ए॒व । अ॒न्विति॑ । प्र॒यन्ती॑ति॒ प्र – य॑न्ति । प॒ङ्क्ति॑म् । अ॒नु ।
उ॒दिति॑ । य॑न्ति । 60 (33)

(प्र॒जायाः॑ – करो॑ति॒ तत् – क्रि॑यते – त्रय॑स्त्रि॒ंशच्च॑) (A10)

2.6.11.1

यु॒क्ष्वा॒हि॒ दे॒व॒हू॒त॒मा॒ञ् अ॒श्वा॒ञ् अ॒ग्ने॒ र॒थी॒रि॒व । नि॒ हो॒ता॒ पू॒र्व्यः॑ स॒दः॑ ।
उ॒त नो॑ दे॒व दे॒वा॒ञ् अ॒च्छा॑ वो॒चो॑ वि॒दु॒ष्टरः॑ । श्र॒द्धि॒श्चा॒ वा॒र्या॑ कृ॒धि ।
त्व॒ञ् ह॒ यद्य॑वि॒ष्ट्य॑ स॒हसः॑ सू॒नवा॑हु॒त । ऋ॒ता॒वा॒ य॒ज्ञि॒यो भु॒वः॑ ।
अ॒य॒म॒ग्निः॑ स॒हस्रि॑णो॒ वाज॑स्य श॒ति॒न॒स्प॒तिः॑ । मूर्धा॑ क॒वी र॒यी॒णां॑ ।
तं ने॒मि॒मृ॒भवो॑ य॒था ऽन॑मस्व स॒हू॒ति॒भिः॑ । ने॒दी॒यो य॒ज्ञ – [ ] 61

2.6.11.1 - Padam

यु॒क्ष्व । हि॒ । दे॒व॒हू॒त॒मा॒नि॒ति॒ दे॒व-हू॒त॒मा॒न् । अ॒श्वा॒न् । अ॒ग्ने॒ । र॒थीः॑ ।
इ॒व । नी॒ति॒ । हो॒ता॒ । पू॒र्व्यः॑ । स॒दः॑ । उ॒त । नः॑ । दे॒व । दे॒वा॒न् ।
अ॒च्छ॑ । वो॒चः॑ । वि॒दु॒ष्टर॑ इति वि॒दुः – त॒रः॑ । श्र॒त् । वि॒श्वा॑ । वा॒र्या॑ ।
कृ॒धि॒ । त्व॒म् । ह॒ । य॒त् । य॒वि॒ष्ट्य॑ । स॒हसः॑ । सू॒नो॑ ।
आ॒हु॒ते॒त्या॑ – हु॒त । ऋ॒ता॒वे॒त्यृ॒त – वा॒ । य॒ज्ञि॒यः॑ । भु॒वः॑ । अ॒य॒म् ।
अ॒ग्निः॑ । स॒हस्रि॑णः । वाज॑स्य । श॒ति॒नः॑ । प॒तिः॑ । मूर्धा॑ । क॒विः॑ ।
र॒यी॒णाम्॑ । त॒म् । ने॒मि॒म् । ऋ॒भवः॑ । य॒था॒ । ए॒ति॒ । न॒म॒स्व ।
स॒हू॒ति॒भि॒रि॒ति॒ स॒हू॒ति॒ – भिः॑ । ने॒दी॒यः॑ । य॒ज्ञ॒म् । 61 (50)

2.6.11.2

–मङ्गिरः । तस्मै नू नमभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया । वृष्णे चोदस्व
सुष्टुतिं । कमु ष्विदस्य सेनयाऽग्नेरपाकचक्षसः । पणिं गोषु स्तरामहे ।
मा नो देवानां विशः प्रस्नातीरिवोस्राः । कृशं न हासुरध्नियाः ।
मा नः समस्य दूढ्यः परिद्वेषसो अहतिः । ऊर्मिर्न नावमा वधीत् ।
नमस्ते अग्न ओजसे गृणन्ति देव कृष्टयः । अमै – [ ] 62

2.6.11.2 - Padam

अङ्गिरः । तस्मै । नूनम् । अभिद्यव इत्यभि – द्यवे । वाचा ।
विरूपेति वि – रूप । नित्यया । वृष्णे । चोदस्व । सुष्टुतिमिति
सु – स्तुतिम् । कम् । उ । स्विच् । अस्य । सेनया । अग्नेः ।
अपाकचक्षस इत्यपाक – चक्षसः । पणिम् । गोषु । स्तरामहे । मा ।
नः । देवानाम् । विशः । प्रस्नातीरिति प्र – स्नातीः । इव । उस्राः ।
कृशम् । न । हासुः । अध्नियाः । मा । नः । समस्य । दूढ्यः ।
परिद्वेषस इति परि – द्वेषसः । अहतिः । ऊर्मिः । न । नावम् ।

ए॒ति । व॒धी॒त् । नमः॑ । ते॒ । अ॒ग्ने॒ । ओ॒ज॒से॒ । गृ॒ण॒न्ति॑ । दे॒व ।

कृ॒ष्टयः॑ । अ॒मैः॑ । 62 (50)

2.6.11.3

–र॒मि॒त्रम॑र्दय । कु॒वि॒त्सु॒नो ग॒वि॒ष्टये॑ऽग्ने॒ सँवै॑षि॒षो र॒यिं ।
उ॒रु॒कृ॒दु॒रु ण॑स्कृ॒धि । मा नो॑ अ॒स्मिन् महा॑ध॒ने परा॑ व॒ग्भार॑भृ॒द्यथा॑ ।
सँव॑र्गं सँ र॒यिं ज॑य । अ॒न्यम॑स्मद्भि॒द्या इ॒यम॑ग्ने॒ सिष॑क्तु दु॒च्छुना॑ ॥
व॒र्धा नो॑ अ॒मव॑च्छ॒वः । य॒स्याजु॑ष॒न्नम॑स्वि॒नः शमी॑मदु॒र्मख॑स्य॒वा ।
तं घे॒द॒ग्निर्वृ॑धाऽव॒ति । प॒र॒स्या अ॒धि – [ ] 63

2.6.11.3 - Padam

अ॒मि॒त्रम् । अ॒र्दय॑ । कु॒वि॒त् । स्वि॒ति । नः॑ । ग॒वि॒ष्टय॑ इति गो–इ॒ष्टये॑ ।
अ॒ग्ने॒ । सँवै॑षि॒ष इति॑ सं – वै॒षि॒षः । र॒यिम् । उ॒रु॒कृ॒दि॒त्यु॒रु – कृ॒त् ।
उ॒रु । नः॑ । कृ॒धि । मा । नः॑ । अ॒स्मिन् । महा॑ध॒न इति॑ महा–ध॒ने ।
प॒रेति॑ । व॒र्क् । भा॒रभृ॑दि॒ति भा॒र – भृ॒त् । य॒था । सँव॑र्गमि॒ति
सं – व॒र्गम् । स॒मि॒ति । र॒यिम् । ज॑य । अ॒न्यम् । अ॒स्मत् । भि॒यै ।
इ॒यम् । अ॒ग्ने॒ । सिष॑क्तु । दु॒च्छु॒ना । व॒र्ध । नः॑ । अ॒मव॑दि॒त्यम॑–व॒त् ।

श॒वः । य॒स्य । अ॒जु॒षत् । न॒म॒स्वि॒नः । श॒मीम् ।

अ॒दु॒र्म॒ख॒स्ये॒त्यदुः॑-म॒ख॒स्य । वा । तम् । घ । इत् । अ॒ग्निः । वृ॒धा ।

अ॒व॒ति । प॒र॒स्याः । अ॒धी॒ति । 63 (50)

2.6.11.4

सँ॒वतो॑ऽव॒रा॒ अ॒भ्या तर । य॒त्रा॒ह॒म॒स्मि ता॒ अव॑ वि॒द्वा हि ते॑ पु॒रा
व॒यम॑ग्ने॒ पितु॑र्यथाव॒सः । अ॒धा ते॑ सु॒म्न॒मी॒महे॑ । य उ॒ग्र इ॒व श॑र्य॒हा
ति॒ग्मशृ॑ङ्गो न व॒स॒गः । अ॒ग्ने पु॒रो रु॒रोजि॑थ । स॒खायः॑ सं॒ वः सं॒
य॒ञ्च॒मिष॑ स्तो॒मं चा॒ग्नये॑ । व॒र्षि॒ष्ठाय॑ क्षि॒तीना॒मूर्जो॑ न॒प्त्रे स॒ह॒स्वते॑ ।
सँ॒ समि॑धुव॒से वृ॒ष॒न्न ( ) -ग्ने॑ वि॒श्वा॒न्य॒र्य आ । इ॒ड॒स्प॒दे स॒मि॒ध्य॒से
स नो॑ व॒सू॒न्या भ॑र । प्र॒जाप॑ते स वे॒द सो॒मा पू॒षणे॑ मौ दे॒वौ । 64

2.6.11.4 - Padam

सँ॒व॒त इति॑ सं-व॒तः । अ॒व॒रान् । अ॒भि । ए॒ति । त॒र । य॒त्र । अ॒ह॒म् ।
अ॒स्मि । तान् । अ॒व । वि॒द्वा । हि । ते॑ । पु॒रा । व॒यम् । अ॒ग्ने ।
पि॒तुः । यथा॑ । अ॒व॒सः । अ॒ध । ते॑ । सु॒म्न॒म् । ई॒म॒हे । यः । उ॒ग्रः ।
इ॒व । श॒र्य॒हेति॑ श॒र्य - हा । ति॒ग्मशृ॑ङ्ग इति॑ ति॒ग्म - शृ॑ङ्गः । न ।

व॒स॒गः । अ॒ग्ने॑ । पु॒रः । रु॒रो॒जि॒थ । स॒खा॒यः । स॒मि॒ति॒ । वः ।
 स॒म्य॒ञ्च॒म् । इ॒ष॒म् । स्तो॒म॒म् । च॒ । अ॒ग्नये॑ । व॒र्षि॒ष्ठाय॑ ।
 क्षि॒ती॒ना॒म् । ऊ॒र्जः॑ । न॒प्त्रे॑ । स॒ह॒स्व॒ते । स॒स॒मि॒ति॒ सं-स॒म् । इ॒त् ।
 यु॒व॒से॒ । वृ॒ष॒न् ( ) । अ॒ग्ने॑ । वि॒श्वानि॑ । अ॒र्यः॑ । आ । इ॒डः । प॒दे॒ ।
 स॒मि॒ति॒ । इ॒ध्य॒से॒ । सः । नः॑ । व॒सू॒नि । ए॒ति॒ । भ॒र । प्र॒जा॒प॒त इति॑
 प्र॒जा – प॒ते॒ । सः । वे॒द । सो॒मा॒पू॒षणे॑ति॒ सो॒मा – पू॒ष॒णा । इ॒मौ ।
 दे॒वौ । 64 (69)

(य॒ज्ञ – म॒मै – र॒धि – वृ॒ष – न्नै॒कान्न॑ वि॒श्र॒तिश्च॑) (A11)

2.6.12.1

उ॒श॒न्त॒स्त्वा ह॒वाम॑ह उ॒श॒न्तः॑ स॒मि॒धी॒म॒हि । उ॒श॒न्नु॒श॒त आ॑ व॒ह पि॒तृन्
 ह॒वि॒षे॑ अ॒त्त॒वे॑ । त्व॒सो॒म प्र॑चि॒कितो॑ म॒नी॒षा त्व॒र॒जि॒ष्ठम॑नु॒ नैषि॑
 प॒न्थां॑ । तव॑ प्र॒णी॒ती पि॒तरो॑ न इ॒न्द्रो॑ दे॒वेषु॑ र॒त्न॒म भ॑ज॒न्त धी॒राः॑ ।
 त्वया॑ हि नः॑ पि॒तरः॑ सो॒म पूर्वे॑ क॒र्मा॒णि च॒क्रुः॑ प॒व॒मा॒न धी॒राः॑ ।
 व॒न्व॒न्न॒वा॒तः परि॑धी॒र॒पो॒र्णु वी॒रे॒भि॒र॒श्चै॒र्म॒घ॒वा भ॑वा – [ ] 65

2.6.12.1 - Padam

उ॒श॒न्तः॑ । त्वा॑ । ह॒वाम॑हे । उ॒श॒न्तः॑ । स॒मि॒ति॑ । इ॒धी॒म॒हि॑ । उ॒श॒न् ।
उ॒श॒तः॑ । ए॒ति॑ । व॒ह॒ । पि॒तृ॒न् । ह॒वि॒षे॑ ॥ अ॒त्त॒वे॑ । त्व॒म् । सो॒म॒ ।
प्र॒चि॒कित॑ इति प्र – चि॒कितः॑ । म॒नी॒षा॑ । त्व॒म् । र॒जि॒ष्ठ॒म् । अ॒न्वि॒ति॑ ।
ने॒षि॑ । प॒न्था॒म् । तव॑ । प्र॒णी॒ती॒ति॑ प्र – नी॒ती॑ । पि॒तरः॑ । नः॑ ।
इ॒न्द्रो॑ इति॑ । दे॒वेषु॑ ॥ र॒त्न॒म् । अ॒भ॒ज॒न्त॑ । धी॒राः॑ । त्वया॑ ॥ हि॑ । नः॑ ।
पि॒तरः॑ । सो॒म॒ । पूर्वे॑ ॥ क॒र्मा॒णि॑ । च॒क्रुः॑ । प॒व॒मा॒न॒ । धी॒राः॑ ।
व॒न्व॒न् । अ॒वा॒तः॑ । परि॒धी॒नि॒ति॑ परि – धी॒न् । अ॒पे॒ति॑ । ऊ॒र्णु॑ ।
वी॒रे॒भिः॑ । अ॒श्वैः॑ ॥ म॒घ॒वे॒ति॑ म॒घ – वा॑ । भ॒व॒ । 65 (50)

2.6.12.2

नः॑ । त्व॒ञ् सो॒म॒ पि॒तृ॒भिः॑ सँ॒वि॒दा॒नो॑ऽनु॒ द्या॒वा॒पृ॒थि॒वी॒ आ॑ त॒त॒न्थ॑ ।
तस्मै॑ त इ॒न्द्रो॑ ह॒वि॒षा॑ वि॒धेम॑ व॒यञ् स्या॒म॒ प॒त॒यो॑ र॒यी॒णां॑ ।
अ॒ग्नि॒ष्वा॒त्ताः॑ पि॒तर॑ ए॒ह ग॑च्छ॒त॒ सदः॑ सदः॑ सद॒त॒ सु॒प्र॒णी॒त॒यः॑ ।
अ॒त्ता॑ ह॒वी॒ञ् षि॒ प्र॒य॒ता॒नि॑ ब॒र्हि॒ष्य॒था॑ र॒यि॒ञ् स॒र्व॒वी॒रं॑ द॒धा॒त॒न॒ ।

ब॒र्हि॒षदः॑ पि॒तर॑ ऊ॒त्य॒र्वा॒गि॒मा वो॑ ह॒व्या च॒कृ॒मा जु॒षध्वं॑ ।

त आ ग॒ताऽ*व॒सा शं॑ तमे॒नाथा॑स्मभ्य॒ - [ ] 66

2.6.12.2 - Padam

नः॑ । त्वम् । सो॒म । पि॒तृभि॒रिति॑ पि॒तृ - भिः॑ । सँ॒वि॒दा॒न इति॑
सं - वि॒दा॒नः । अ॒न्वि॒ति । द्या॒वापृ॑थि॒वी इति॑ द्या॒वा-पृ॑थि॒वी । एति॑ ।
तत॑न्थ । तस्मै॑ । ते । इ॒न्द्रो इति॑ । ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ । व॒यम् । स्या॒म ।
प॒तयः॑ । र॒यीणा॑म् । अ॒ग्निष्वा॑त्ता इत्य॒ग्नि- स्वा॑त्ताः । पि॒तरः॑ । एति॑ ।
इ॒ह । ग॒च्छ॒त । स॒दः स॒द इति॑ स॒दः - स॒दः । स॒द॒त । सु॒प्र॒णी॒त॒य
इति॑ सु - प्र॒णी॒त॒यः । अ॒त्त । ह॒वीष्णि॑ । प्र॒य॒ता॒नी॒ति प्र - य॒ता॒नि ।
ब॒र्हि॒षि । अथ॑ । र॒यिम् । स॒र्ववी॑र॒मिति॑ स॒र्व - वी॑रम् । द॒धा॒त॒न ।
ब॒र्हि॒षद॑ इति॑ ब॒र्हि - स॒दः । पि॒तरः॑ । ऊ॒ती । अ॒र्वाक् । इ॒मा ।
वः । ह॒व्या । च॒कृ॒मा । जु॒षध्व॑म् । ते । एति॑ । ग॒त । अ॒व॒सा ।
शं॒तमे॒नेति॑ शं - तमे॒न । अथ॑ । अ॒स्मभ्य॑मि॒त्यस्म॑ - भ्यम् । 66 (50)

2.6.12.3

शं॑ यो॒रर॑पो द॒धात॑ । आऽहं॑ पि॒तृन्त् सु॒विद॑त्रा॒ अवि॑त्सि
नपा॑तं च वि॒क्रम॑णं च वि॒ष्णोः॑ । बर्॒हिष॑दो ये स्व॒धया॑ सु॒तस्य॑
भज॑न्त पि॒त्वस्त॑ इहाऽऽ ग॒मिष्ठाः॑ । उप॑हू॒ताः पि॒तरः॑ सो॒म्यासो॑
बर्॒हिष्ये॑षु नि॒धिषु॑ प्रि॒येषु॑ । त आ ग॑मन्तु त इ॒ह श्रु॑वन्त्वधि॒ ब्रुव॑न्तु ते
अव॑न्त्वस्मान् । उदी॑रताम॒वर॑ उत् परा॑स उन्म॒ध्यमाः॑ पि॒तरः॑
सो॒म्यासः॑ । असुं॑ – [ ] 67

2.6.12.3 - Padam

शम् । योः । अरपः । दधात । एति । अहम् । पितृन् । सुविदत्रानिति
सु – विदत्रान् । अवित्सि । नपातम् । च । विक्रमणमिति
वि – क्रमणम् । च । विष्णोः । बर्हिषद इति बर्हि – सदः । ये ।
स्वधयेति स्व – धया । सुतस्य । भजन्त । पित्वः । ते । इह ।
आगमिष्ठा इत्या – गमिष्ठाः । उपहूता इत्युप – हूताः । पितरः ।
सोम्यासः । बर्हिष्येषु । निधिष्विति नि-धिषु । प्रियेषु । ते । एति ।
गमन्तु । ते । इह । श्रुवन्तु । अधीति । ब्रुवन्तु । ते । अवन्तु ।

अ॒स्मान् । उ॒दि॒ति । ई॒र॒ताम् । अ॒व॒रो । उ॒दि॒ति ।

प॒रा॒सः । उ॒दि॒ति । म॒ध्य॒माः । पि॒तरः । सो॒म्या॒सः । अ॒सुम् । 67 (50)

2.6.12.4

य॑ ई॒युर॑ वृ॒का ऋ॒त॒ज्ञा॒स्तो नो॑ ऽव॒न्तु पि॒तरो॑ ह॒वेषु॑ । इ॒दं पि॒तृ॒भ्यो नमो॑
अ॒स्त्व॒द्य ये॑ पू॒र्वा॒सो य॑ उ॒प॒रा॒स ई॒युः । ये॑ पा॒र्थि॒वे र॒ज॒स्या निष॑त्ता ये
वा नू॒नं सु॒वृ॒ज॒ना॒सु वि॒क्षु । अ॒था य॒था नः॑ पि॒तरः॑ प॒रा॒सः प्र॒त्ना॒सो
अ॒ग्न ऋ॒त॒मा॒शु॒षा॒णाः । शु॒ची॒द॒यन् दी॒धि॒ति मु॒क्थ॒शा॒सः क्षा॒मा
भि॒न्द॒न्तो अ॒रु॒णी॒रप॑ व्रन् । यद॒ग्ने – [ ] 68

2.6.12.4 - Padam

ये । ई॒युः । अ॒वृ॒काः । ऋ॒त॒ज्ञा इ॒त्यृत॑ – ज्ञाः । ते । नः । अ॒व॒न्तु ।
पि॒तरः । ह॒वेषु॑ । इ॒दम् । पि॒तृ॒भ्य इति॑ पि॒तृ – भ्यः । नमः ।
अ॒स्तु । अ॒द्य । ये॑ । पू॒र्वा॒सः । ये॑ । उ॒प॒रा॒सः । ई॒युः । ये॑ । पा॒र्थि॒वे ।
र॒ज॒सि । ए॒ति । निष॑त्ता इति॑ नि – स॒त्ताः । ये॑ । वा । नू॒नम् ।
सु॒वृ॒ज॒ना॒स्वि॒ति सु॒वृ॒ज॒ना॒सु । वि॒क्षु । अ॒ध । य॒था । नः॑ । पि॒तरः॑ ।
प॒रा॒सः । प्र॒त्ना॒सः । अ॒ग्ने । ऋ॒त॒म् । आ॒शु॒षा॒णाः । शु॒चि॑ । इ॒त् ।

अ॒यन् । दी॒धि॒तिम् । उ॒क्थ॒शा॒स इ॒त्यु॒क्थ – शा॒सः । क्षा॒म ।

भि॒न्दन्तः । अ॒रु॒णीः । अ॒पे॒ति । व्र॒न् । यत् । अ॒ग्ने । 68 (50)

2.6.12.5

क॒व्य॒वा॒ह॒न पि॒तृन् यक्ष्य॑ता॒वृ॒धः । प्र च॑ ह॒व्या॒नि वक्ष्य॑सि दे॒वेभ्य॑श्च
पि॒तृ॒भ्य आ । त्वम॑ग्न ई॒डि॒तो जा॒तवे॒दोऽवा॒ङ्ढ॒व्या॒नि सु॒रभी॑णि कृ॒त्वा ।
प्रा॒दाः पि॒तृ॒भ्यः स्व॒धया॑ ते अक्ष॑न्न॒द्धि त्वं दे॒व प्र॑य॒ता ह॒वी॒षि ।
मा॒त॒ली क॒व्यैर्य॑मो अ॒ङ्गि॒रो॒भि बृ॒ह॒स्पति॑र् ऋ॒क्वभि॑ वा॒वृ॒धा॒नः । या॒श्च
दे॒वा वा॒वृ॒धुर्ये॑ च दे॒वान्थ् स्वा॒हा॒न्ये स्व॒धया॑न्ये म॒दन्ति॑ । 69

2.6.12.5 - Padam

क॒व्य॒वा॒ह॒ने॒ति क॒व्य – वा॒ह॒न । पि॒तृन् । यक्षि॑ । ऋ॒ता॒वृ॒ध
इ॒त्यु॒त – वृ॒धः । प्रे॒ति । च । ह॒व्या॒नि । वक्ष्य॑सि । दे॒वेभ्यः॑ । च ।
पि॒तृ॒भ्य इति॑ पि॒तृ – भ्यः॑ । आ । त्वम् । अ॒ग्ने । ई॒डि॒तः । जा॒तवे॒द
इति॑ जा॒त – वे॒दः । अ॒वा॒ङ् । ह॒व्या॒नि । सु॒रभी॑णि । कृ॒त्वा ।
प्रे॒ति । अ॒दाः । पि॒तृ॒भ्य इति॑ पि॒तृ – भ्यः॑ । स्व॒धये॑ति स्व – धया॑ ।
ते । अ॒क्षन् । अ॒द्धि । त्वम् । दे॒व । प्र॑य॒तेति॑ प्र – य॒ता ।

ह॒वी॒ष्णि॑ । मा॒तली॑ । क॒व्यैः॑ । य॒मः॑ । अ॒ङ्गि॒रो॒भिरि॒त्यङ्गि॑रः – भिः॑ ।
बृ॒ह॒स्प॒तिः॑ । ऋ॒क्व॒भिरि॒त्यृक्व॑ – भिः॑ । वा॒वृ॒धा॒नः॑ । या॒न् । च॑ । दे॒वाः॑ ।
वा॒वृ॒धुः॑ । ये॑ । च॑ । दे॒वान् । स्वा॒हा॑ । अ॒न्ये॑ । स्व॒धये॑ति॒ स्व॒ – धया॑ ।
अ॒न्ये॑ । म॒द॒न्ति॑ । 69 (50)

2.6.12.6

इ॒मं य॑म प्र॒स्तर॑मा॒हि सी॒दाङ्गि॑रो॒भिः पि॒तृ॒भिः सँ॑वि॒दानः॑ । आ॒त्वा
मन्त्राः॑ क॒वि॒श॒स्ता व॑ह॒न्त्वे॒ना रा॑ज॒न् ह॒विषा॑ मा॒दय॑स्व ।
अ॒ङ्गि॒रो॒भिरा॑ ग॒हि य॒ज्ञिये॑भि॒र्यम॑ वैरू॒पैरि॑ह मा॒दय॑स्व ।
वि॒व॒स्व॒न्त॒ हु॒वे यः॑ पि॒ता ते॒ऽस्मिन् य॒ज्ञे ब॑र्हि॒ष्या नि॑षद्य ।
अ॒ङ्गि॒रसो॑ नः॒ पि॒तरो॑ न॒व॒ग्वा अ॒थर्वा॑णो भृ॒गवः॑ सो॒म्यासः॑ ।
तेषां॑ व॒यं सु॑म॒तौ य॒ज्ञिया॑ना॒मपि॑ भ॒द्रे सो॑म॒नसे॑ ( ) स्या॒म । 70

2.6.12.6 - Padam

इ॒मम् । य॒म । प्र॒स्तर॑मि॒ति प्र॑ – स्त॒रम् । ए॒ति । हि॑ । सी॒द ।
अ॒ङ्गि॒रो॒भिरि॒त्यङ्गि॑रः – भिः॑ । पि॒तृ॒भिरि॒ति पि॒तृ – भिः॑ ।
सँ॑वि॒दान इति॑ सं – वि॒दानः॑ । ए॒ति । त्वा॑ । मन्त्राः॑ ।

क॒वि॒श॒स्ता इति॑ क॒वि – श॒स्ताः । व॒ह॒न्तु॑ । ए॒ना । रा॒ज॒न् । ह॒वि॒षा ॥
 मा॒द॒य॒स्व । अ॒ङ्गि॒रो॒भि॒रि॒त्यङ्गि॒रः – भिः॑ । ए॒ति । ग॒हि । य॒ज्ञि॒र्ये॒भिः ।
 य॒म । वै॒रू॒पैः । इ॒ह । मा॒द॒य॒स्व । वि॒व॒स्व॒न्त॒म् । हु॒वे । यः । पि॒ता ।
 ते । अ॒स्मि॒न् । य॒ज्ञे । ब॒र्हि॒षि । ए॒ति । नि॒षद्ये॑ति॒ नि – सद्य॑ ।
 अ॒ङ्गि॒र॒सः । नः॑ । पि॒तरः॑ । न॒व॒ग्वाः । अ॒थ॒र्वा॒णः । भृ॒ग॒वः ।
 सो॒म्या॒सः । तेषा॑म् । व॒य॒म् । सु॒म॒ता॒वि॒ति॒ सु – म॒तौ । य॒ज्ञि॒या॒ना॒म् ।
 अ॒पी॒ति॒ । भ॒द्रे । सौ॒म॒न॒से ( ) । स्या॒म । 70 (51)

(भ॒वा – ऽस्म॒भ्य – म॒सुं – यँ॑द॒ग्ने – म॒द॒न्ति – सौ॒म॒न॒स –
 ए॒कं॑ च) (A12)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 12 Anuvaakams :-

(स॒मि॒ध – श्र॒क्षु॒षी – प्र॒जा॒प॒ति॒रा॒ज्यं – दे॒व॒स्य॒ स्फ्यं –
 ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो॒ ऽद्भि – र॒ग्ने॒स्त्र॒यो – म॒नुः पृ॒थि॒व्याः – प॒श॒वो –
 ऽग्नी॒धे – दे॒वा वै य॒ज्ञ॒स्य – यु॒क्ष्वो – श॒न्त॒स्त्वा – द्वा॒द॒श)

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – षष्ठः प्रश्नः

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(स॒मि॒धो॑ – या॒ज्या॑ – तस्मान्न॒भा॒ग॒ऽ – हि॒ तम॒न्वि॑ – त्या॒ह प्र॒जा॒
वा – आ॒हेत्या॒ह – यु॒क्ष्वा हि॑ – स॒प्त॒तिः॑)

First and Last Padam of Sixth Prasnam of Kanda 2 :-

(स॒मि॒धः॑ – सौ॒म॒न॒से॑ स्या॒म)

**Kanda Korvai with starting Padams of Six Prasnas of
Kanda 2 :-**

(वा॒य॒व्यं॑ – प्र॒जा॒प॒ति॑ – रा॒दि॒त्ये॒भ्यो॑ – दे॒वा – वि॒श्व॒रूपः॑ –
स॒मि॒धः॑ – षट्)

॥ हरिः॑ ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पद पाठे द्वितीयकाण्डे षष्ठः प्रश्नः

समाप्तः ॥

॥ इति द्वितीयं काण्डं ॥

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – षष्ठः प्रश्नः

Details of Panchati and Padam for Kandan 2 – Prasanam 6 – TS 2.6

	Panchati	Padams
Anuvakam 1	7	335
Anuvakam 2	6	302
Anuvakam 3	6	282
Anuvakam 4	4	183
Anuvakam 5	6	317
Anuvakam 6	6	287
Anuvakam 7	6	284
Anuvakam 8	7	344
Anuvakam 9	8	396
Anuvakam 10	4	183
Anuvakam 11	4	219
Anuvakam 12	6	301
Total →	70	3433

Notes:

- Please refer to the book “TS Kandan 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.
- Please download our vedic compilations from our web site www.vedavms.in